

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Розвиток системи гарантування вкладів в Україні

Студентки 2 курсу 11 м
групи спеціальності 072
«Фінанси, банківська
справа та страхування»
спеціалізації «Управління
банківським бізнесом»

Хоружа Олександра
Владиславівна

Науковий керівник
канд. екон. наук

Калита Оксана
Василівна

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА СИСТЕМУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ КЛІЄНТІВ ФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ	6
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ	15
2.1. Еволюція нормативно-правового регулювання та концептуальні положення функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні	15
2.2. Аналіз діяльності Фонду гарантування вкладів України	22
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ	35
3.1 Зарубіжний досвід гарантування вкладів юридичних і фізичних осіб фінансовими корпораціями	35
3.2 Перспективи розбудови системи гарантування вкладів в Україні	44
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні показано, що національна банківська система має значний вплив на економічні умови країни, що, в свою чергу, безпосередньо залежить від якості та структури об'єднаних ресурсів банку, включаючи форму особистих тимчасових вільних коштів. Однак в українській банківській системі кризи поширюються досить динамічно, і кожна наступна криза викликається появою попередньої. З огляду на це, перед державою стоїть завдання створити клієнтам та потенційним партнерам належні умови, щоб вони розуміли позитивний імідж банківських установ та відчували безпеку своїх депозитів. Це можливо лише за умови ефективного та скоординованого механізму залучення тимчасових вільних ресурсів, одним із компонентів якого є система гарантування вкладів фізичних осіб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади і практичні аспекти функціонування системи гарантування вкладів у своїх працях досліджували зарубіжні та вітчизняні науковці, як: О. Билінська [4; 5], О. Артем'єва [3], Л. Герасименко [8], Т. Смовженко, І. Серветник [43], Б. Делгербаяр, Б. Даажамба [12], В. Огієнко [24], К. Алексійчук [2], В. Сасенко [40], А. Новічков [23], В. Тищенко [44] та інші. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень, актуальною залишається проблема детального висвітлення теоретичних та практичних засад функціонування системи гарантування вкладів в Україні. Актуальність вищевикладеної проблеми, а також теоретично-прикладна цінність її вирішення зумовили вибір теми даного наукового дослідження, визначили його мету та завдання.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад і практичних аспектів функціонування системи гарантування вкладів в Україні та зарубіжних країнах та розробка рекомендацій з її подальшого розвитку.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі **завдання**:

- розглянути наукові погляди на систему гарантування вкладів клієнтів фінансових корпорацій;
- розкрити нормативно-правове забезпечення гарантування вкладів в Україні;
- проаналізувати діяльність Фонду гарантування вкладів України;
- висвітлити зарубіжний досвід гарантування вкладів юридичних і фізичних осіб фінансовими корпораціями;
- розглянути перспективи розбудови системи гарантування вкладів в Україні.

Об’єктом дослідження є система економічних відносин, що виникають між банками та Фондом гарантування вкладів, а **предметом дослідження** є теоретичні та практичні аспекти функціонування системи гарантування вкладів в Україні та світі.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять наукові праці, нормативно-правові акти України. В основу дослідження покладено загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: абстрактно-логічний – для аналізу фахової літератури, теоретичного узагальнення й формування висновків щодо сутності поняття сутності системи гарантування вкладів; декомпозиції – для розкриття мети дослідження та постановки завдань; методи аналізу та синтезу – для дослідження послуг із залучення коштів депозитними та іншими фінансовими корпораціями.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативні акти з питань функціонування системи гарантування вкладів; наукові публікації з досліджуваної проблеми; офіційні дані Національного банку України та Фонду гарантування вкладів; монографічні дослідження та наукові публікації з досліджуваної проблеми.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані під час дослідження наукові результати можуть стати основою для

подальших наукових досліджень щодо перспектив розвитку системи гарантування вкладів фізичних осіб.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: Хоружа О. Розвиток системи гарантування вкладів // Фінансові установи в умовах глобальних дисбалансів: зб. наук. ст. студ. заочної форми навчання / відп. ред. Н. П. Шульга. – К.: Київ. нац. торг. – екон. Ун-т, 2021. – 386 с. (С. 262-268).

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків та списку використаних джерел. Обсяг роботи складає 68 сторінок. В роботі представлено 6 таблиць, 22 рисунка та використано 52 наукових джерела.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА СИСТЕМУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ КЛІЄНТІВ ФІНАНСОВИХ КОРПОРАЦІЙ

Гарантування вкладів або депозитів являє собою один зі головних складників гарантії фінансової стабільності банківського сектора економіки.

Науковець І. В. Краснова у своїй статті «Розвиток системи страхування депозитів в Україні» зазначає, що основним джерелом формування активів банків є депозити економічних суб'єктів, за рахунок яких відбувається поповнення ресурсної бази, підтримка відповідного рівня ліквідності. Наявні в банку обсяги депозитів фізичних та юридичних осіб відображають рівень довіри до банків, підвищенню якої сприяє наявність ефективної системи страхування депозитів [21, с. 68].

В табл. 1.1 розкрито підходи до визначення поняття страхування депозитів (гарантування вкладів).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття страхування депозитів (гарантування вкладів)*

Підхід	Визначення
Функціональний	Страховання депозитів – це процес захисту депозитів від виникнення втрат, при умові відсутності у банку коштів на сплату коштів вкладникам в процесі його ліквідації.
	Страховання депозитів – захист власників, які мають депозити в банку у тому випадку коли банк є непрацюючим та його визнано банкрутом.
Інституційний	Страховання депозитів – загальновідома практика допомоги у стабілізації фінансової політики в діяльності банків.
	Страховання депозитів – певна частина загальної програми у процесі захищеності вкладників на рівні держави.
Системний	Страховання депозитів – певний комплекс дій, створений державою для захисту вкладників

*Примітка: узагальнено автором за джерелом [21, с. 68]

Автор вважає, що основною метою створення та функціонування системи страхування депозитів (гарантування вкладів) є забезпечення стабільного функціонування банків за допомогою зменшення ризику втрати коштів. Це забезпечить уникнути панікуючого стану серед населення (вкладників) [21, с. 69].

Система гарантування вкладів являє собою систему, що створена організаціями, метою якої є забезпечення повернення депозитів вкладникам (власникам рахунків) у разі виникнення проблеми з одним із учасників. Неможливо вивчити будь-яке явище без розуміння його походження та суттєвих характеристик та визначення передумов його формування та тенденції розвитку.

Автор Марчук В. Ю. зазначив, що у періоди економічного зростання, що сприяє посиленню ощадної активності населення, фінансово-кредитні установи залучають значну частину заощаджень від населення. Але коли присутня фінансова криза, дестабілізація у фінансовій системі підвищується та викликає паніку серед населення. В такому випадку гарантування, які надає держава для того щоб поновити позитивне ставлення до банківських установ, в тому числі і фінансових є важливим чинником гарантування вкладів та сприяє підвищенню стабільності банків в період кризи [23, с. 27].

Під системою гарантування вкладів розуміється низка заходів, які повинні бути націлені на захищення вкладів і які забезпечують їх гарантоване повернення або повністю або частково, в тому випадку коли фінансову установу визнано банкрутом.

Науковець Тищенко В. В. зазначає, що система гарантування вкладів – важливий чинник фінансової стабільності економічної системи в державі. Зазначена система у випадку якщо банк буде визнано банкрутом захищає вкладників, та за рахунок попередження паніки серед населення стабілізує фінансову систему [49, с. 89].

Розглянемо основні тлумачення сутності системи гарантування вкладів у науковій літературі (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Наукові погляди на сутності «системи гарантування вкладів»

Автор	Трактування поняття «системи гарантування вкладів»
В. Бобиль [6, с. 25]	є одним із компонентів системи фінансової та економічної безпеки, яка передбачає також розвинену систему ризик-менеджменту у банківських установах, стабільне макроекономічне середовище, ефективну грошово-кредитну політику, розвинений пруденційний нагляд тощо
Д. Маслобоева, А. Фрідман [24]	це комплекс заходів, спрямованих на захист вкладів, що забезпечують їх гарантоване повернення в повному обсязі (або частково) у випадку банкрутства кредитної установи.
Т. Смовженко, І. Серветник [48, с. 60]	ототожнюють систему гарантування вкладів з системою заходів, спрямованих на захист прав кредиторів фінансових інститутів, що реалізуються через спеціальну державну програму і є невід'ємною частиною політики фінансової безпеки країни
Б. Делгербаяр, Б. Даажамба [13, с. 85]	це система правових норм і механізмів, спрямованих на сприяння утворенню і мобілізації заощаджень з метою захисту банківської системи від фінансових криз, вкладників від ризиків, які вони не здатні оцінити і врахувати у своїх інвестиційних рішеннях
В. Огієнко [29, с. 140]	це така система, яка повинна враховувати не лише юридичні, а й адміністративні та фінансові умови її функціонування
К. Алексійчук [2, с. 123]	це сукупність органів та відносин, що регулюють захист прав вкладників. При цьому дослідниця не розкриває склад таких органів та не уточнює інструментарій регулювання, завдяки якому забезпечується захист вкладників
В. Саєнко [45, с. 7]	це сукупність взаємозалежних організаційних елементів, методів фінансування та регулювання діяльності інституцій, які забезпечують страхування депозитів. Відповідно, структурними елементами системи гарантування банківських вкладів є методи фінансування, функціональна й інституціональна складові систем гарантування депозитів та методи державного регулювання

Узагальнюючи наведені трактування, можемо сказати, що система гарантування вкладів це важливий чинник фінансової стабільності економіки держави, який складається із сукупності заходів, які забезпечують захист клієнтів фінансових корпорацій, у разі їх банкрутства, гарантуючи їм виплату або повного або часткового вкладу.

Виділимо основні об'єкти, суб'єкти та механізм системи гарантування вкладів (рис. 1.1).

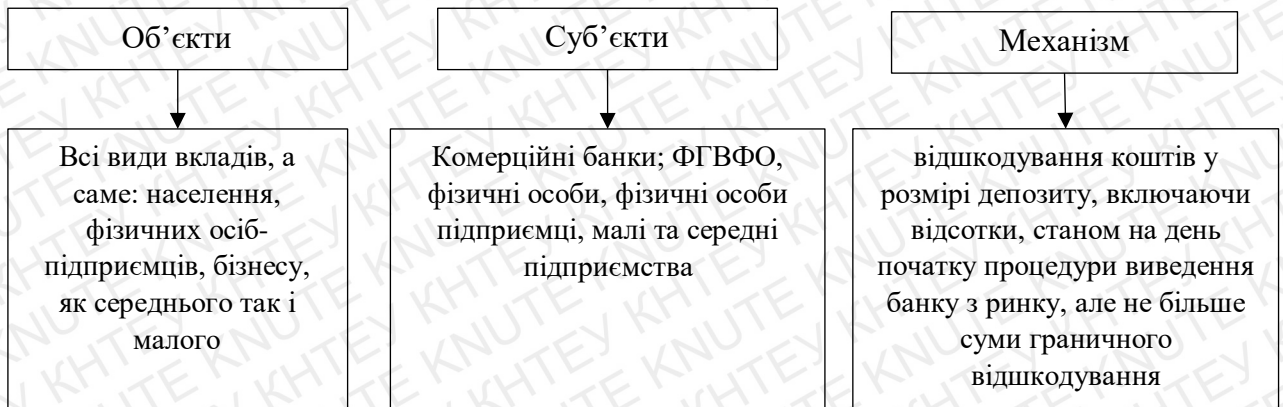

Рис. 1.1 Об'єкти, суб'єкти та механізм системи гарантування вкладів в Україні*

*Примітка: узагальнено автором за джерелом [21, с. 68]

Науковець Герасименко Л. В. виділяє групи, а саме: суб'єкти пасивної участі та суб'єкти активної участі. До першої із запропонованих груп належать особи, чий інтереси щодо повернення вкладів забезпечує держава в особі різноманітних уповноважених осіб, а також особи, які розмістили на своїх рахунках вклади за умови їх подальшого повернення. До другої – особи, що розробляють та запроваджують заходи гарантування вкладів фізичних осіб (рис. 1.2) [8, с. 172].

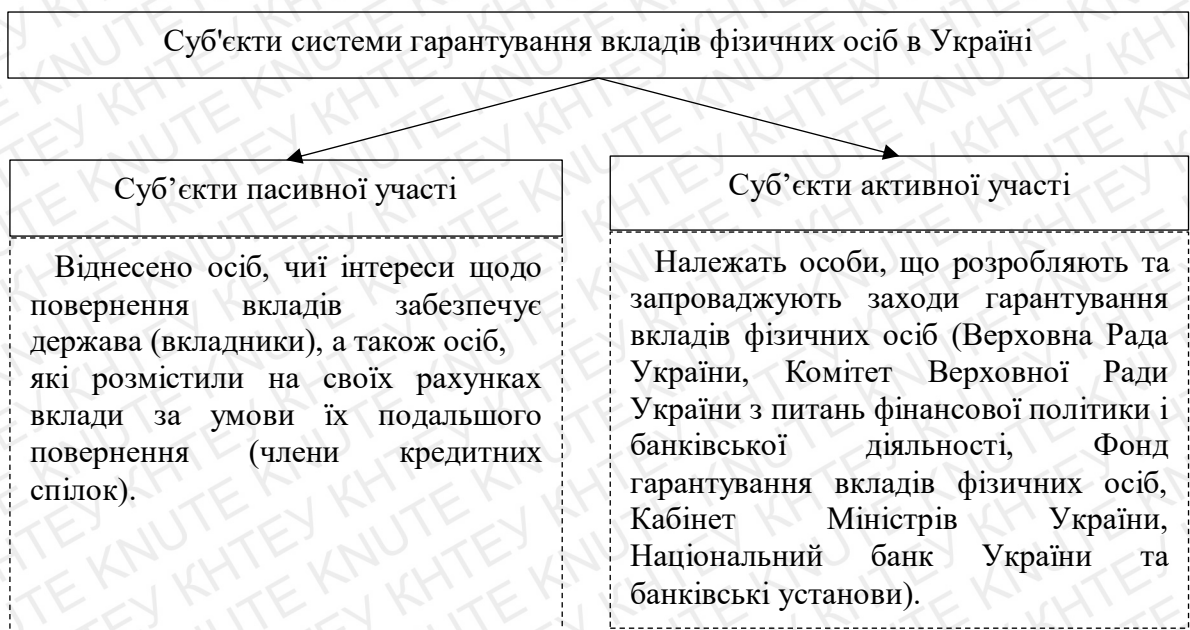

Рис. 1.2 Суб'єкти системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні*

*Примітка: узагальнено автором за джерелом [8, с. 173]

Роль кожного із суб'єктів активної участі системи гарантування вкладів фізичних осіб в ефективному та злагодженому функціонуванні механізму залучення банками тимчасово вільних ресурсів. Провідну роль визнано за банківськими установами, які є учасниками ФГВФО з того часу як було одержано ліцензію. Виняток становить Державний Ощадний банк України, який займає відокремлене місце у системі гарантування вкладів фізичних осіб. Визначено, що не менш важливу роль відіграє Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який гарантує кожному вкладникові банку – учасника системи гарантування вкладів – виплату недоступних депозитів у разі банкрутства даної банківської установи [8, с. 174].

Розглянемо основні функції систем гарантування вкладів, які залежно від типу системи гарантування вкладів можуть доповнюватися заходами відповідного органу, що відповідає за наглядові функції фінансових інститутів гарантування вкладів, для підтримки функціонування проблемних банків (рис. 1.3) [5, с. 38].

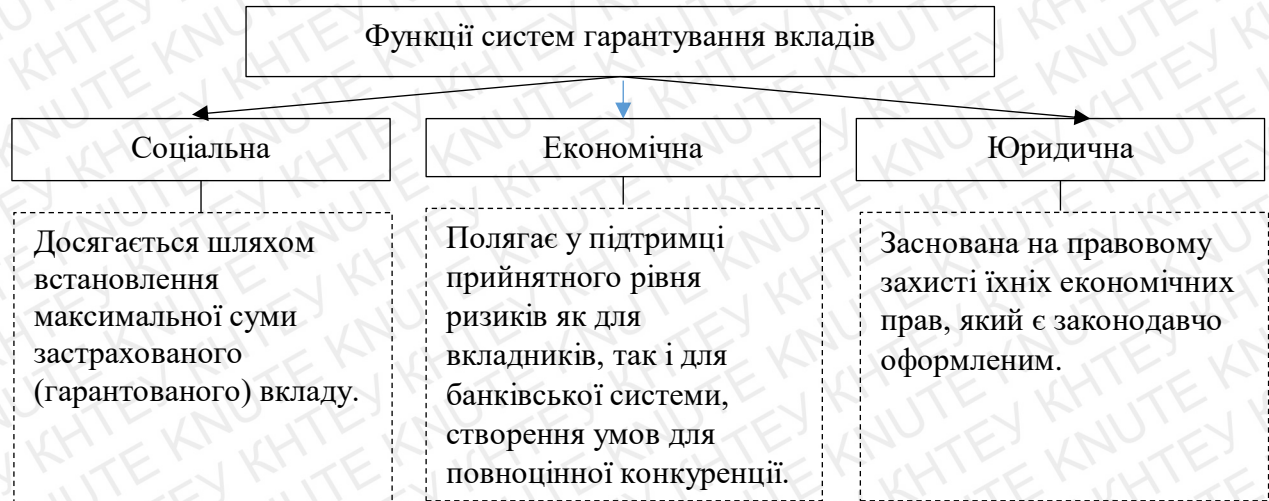

Рис. 1.3 Основні функції систем гарантування вкладів*

*Примітка: узагальнено автором за джерелом [5, с. 39]

Основною внутрішньою функцією сучасної країни є захист інтересів окремих людей та суспільства. Її стосунки з банківською індустрією досягаються завдяки ряду заходів, що впроваджуються країною, включаючи реформування та вдосконалення банківської системи.

Розглянемо основні принципи для ефективних систем страхування, яка дає змогу забезпечити реалізацію гарантій щодо повернення банківських вкладів населення, а звідси – повною мірою реалізувати функціональне призначення системи гарантування вкладів (рис. 1.4) [4, с. 84].

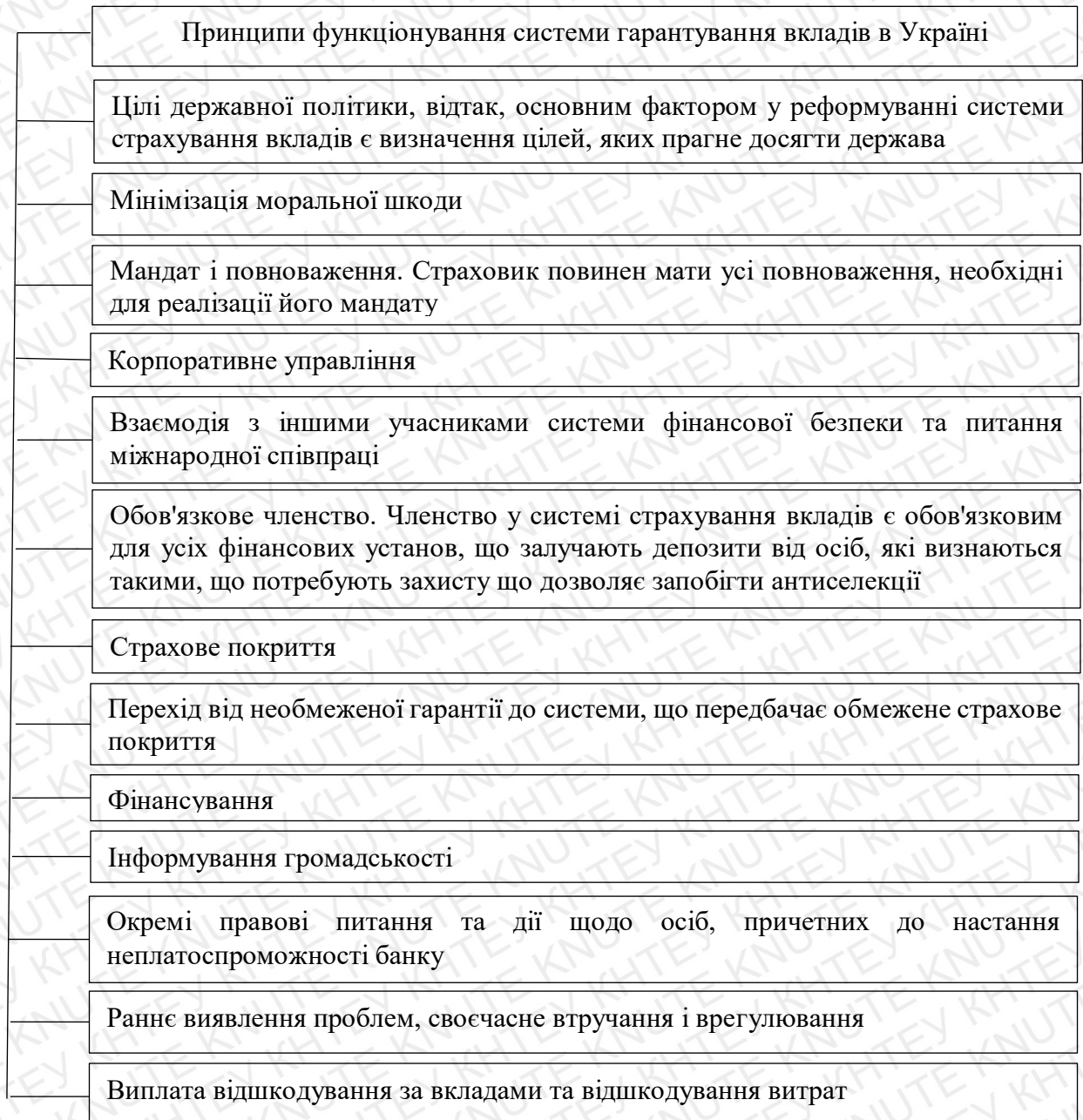

Рис. 1.4 Принципи функціонування системи гарантування вкладів в Україні*

*Примітка: узагальнено автором за джерелом: [4, с. 84]

Отже, можна зробити висновок, що кожна держава визначає для себе таку систему страхування вкладів, яка відповідає особливостям її банківської системи і соціально-економічним цілям.

Ефективність системи страхування депозитів значною мірою залежить від обраної моделі фінансування. Міжнародна асоціація страхувальників депозитів виділяє дві ключові моделі (рис. 1.5).

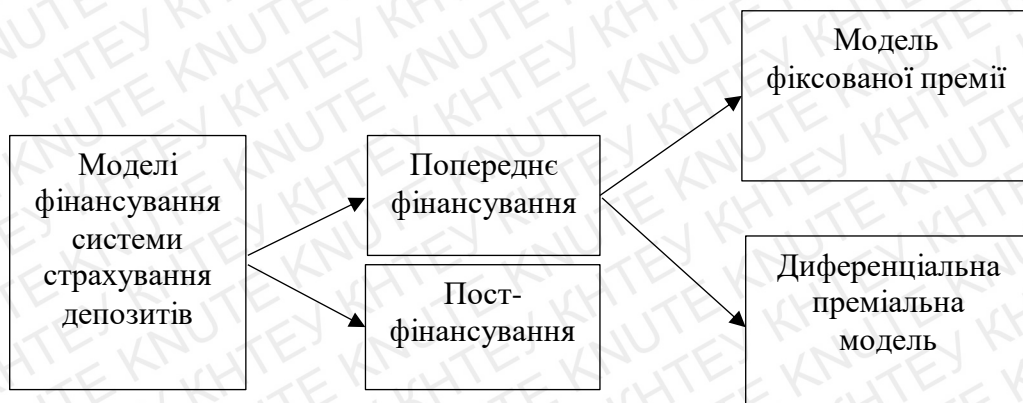

Рис. 1.5 Моделі фінансування системи страхування депозитів*

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [21, с. 69]

Попереднє фінансування вважається більш досконалим і надійним, ніж пост-фінансування, оскільки фінансові ресурси накопичуються до настання страхового випадку, тобто до фактичного банкрутства банку.

За умов пост-фінансування ресурси накопичуються лише за потреби після страхового випадку.

За умов фіксованої преміальної моделі всі установи члени системи страхування депозитів оцінюються однаково, незалежно від ризиків.

Диференціальна преміальна модель передбачає диференційовані ставки, скориговані на ризик діяльності установ-членів системи страхування депозитів.

Саме така система діє на даний час в Україні. [21, с. 69]

Як було зазначено вище, система гарантування вкладів це важливий чинник фінансової стабільності економіки держави.

Зазначена система здійснює захист суб'єктів, а саме вкладників, у випадку коли збанкрутілі банки виводяться із ринку, це допомагає уникнути

паніці серед вкладників, так як паніка є результатом виведення значної частини коштів із банківської системи.

Система гарантування вкладів займає ключову роль у забезпеченні фінансової безпеки (financial safety net) (рис. 1.6).

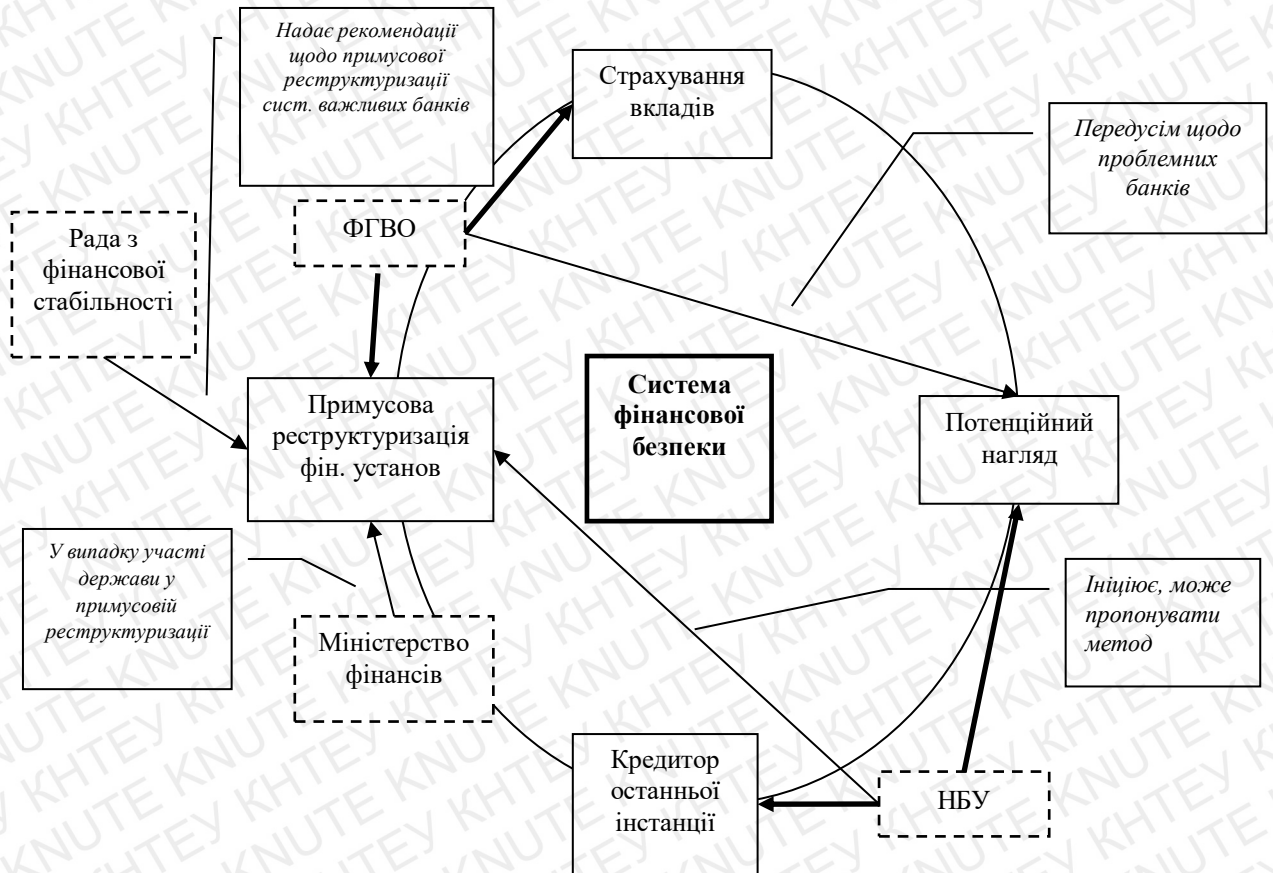

Рис. 1.6 Система фінансової безпеки України*

*Примітка: узагальнено автором за джерелом: [49, с. 89]

Внесок цієї «мережі» у забезпечення фінансової стабільності полягає у:

- гарантування депозитів, так як більшість грошових коштів вкладених у банки є не захищеними, у тому разі коли банк буде визнано банкрутом;
- діють механізми допомоги платоспроможним фінансовим установам, котрі мають проблеми з ліквідністю, та вчасної примусової

Підсумовуючи вищевикладене, можемо сказати, що гарантування вкладів або депозитів являє собою один зі головних складників гарантії фінансової стабільності банківського сектора економіки. Узагальнюючи наведені вище трактування сутності «системи гарантування вкладів», можемо сказати, що система гарантування вкладів це важливий чинник фінансової стабільності економіки держави, який складається із сукупності заходів, які забезпечують захист клієнтів фінансових корпорацій, у разі їх банкрутства, гарантуючи їм виплату або повного або часткового вкладу. Основною метою створення та функціонування системи гарантування вкладів є забезпечення стабільності банківської системи країни шляхом зменшення ризику втрати коштів, тим самим страхування депозитів виступає як інструмент запобігання паніці вкладників. Система гарантування вкладів відіграє одну з ключових ролей у системі «мережі» фінансової безпеки, внесок цієї «мережі» у забезпечення фінансової стабільності полягає у гарантуванні депозитів, так як велика кількість грошових коштів навіть коли банк визнано банкрутом є захищеними і підлягають поверненню; присутні способи, які допомагають установам (банкам) в умовах неплатоспроможності, банкрутства та ін.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ

2.1. Еволюція нормативно-правового регулювання та концептуальні положення функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні

Світова фінансова криза, яка була в 2008 році, призвела до спаду економічних процесів у фінансово-кредитній сфері й до банкрутства значної кількості банківських установ, і як наслідок призвело до недовіри клієнтів до банків. Тому створення та функціонування надійної системи гарантування або страхування вкладів спроможна відновити та посилити довіру вкладників не тільки до банків, а й до банківської системи загалом. Це, своєю чергою, спонукатиме до залучення тимчасово вільних коштів вкладників до банків, що буде мати позитивну роль не лише для установи, а й в цілому для економіки країни.

Проаналізуємо етапи становлення нормативно-правового забезпечення гарантування вкладів в Україні (табл. А.1 дод. А.).

На сьогодні, система гарантування вкладів в Україні адаптується до європейських правових норм і стандартів з урахуванням особливостей притаманних національному фінансовому сектору. Отже, актуальним є її перехід на якісно новий рівень, а саме забезпечення фінансової стабільності всієї держави. Враховуючи інтеграцію України до європейської спільноти, приведення внутрішнього законодавства у відповідність стандартам країн ЄС є першочерговим завданням системи державного управління.

Провівши аналіз літературних досліджень ми виділили етапи розвитку системи гарантування вкладів в Україні:

1. 1991 – 1997 рр. – відсутність системи гарантування вкладів фізичних осіб. Основним нормативно-правовим документом був Законом

України «Про банки і банківську діяльність» надається лише за вкладами в Ощадному банку України. На законодавчому рівні встановлюється можливість створення міжбанківського фонду страхування депозитів;

2. 1998 – 2006 рр. – етап становлення та формування основних засад функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб. У результаті співпраці уряду, НБУ, Світового банку, а також Асоціації українських банків було започатковано механізм захисту майнових інтересів вкладників. У 1998 році було створено Фонд гарантування вкладів фізичних осіб і прийняття Указу Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб - вкладників комерційних банків України» основна мета якого є захист населення від втрати заощаджень, банківської системи України від фінансової кризи та забезпечення її стабільності і стійкості, сприяння мобілізації коштів, що важливо для накопичення ресурсів для здійснення реальних інвестицій в економіку України [34].

У 2000 році прийнято Закону України «Про банки і банківську діяльність», який функціонує до сьогодні. Саме в цьому документі було чітко визначено поняття «банк», «вклад (депозит)» та «кредитор банку», які мають пряме відношення до функціонування системи гарантування депозитів. Відповідно до даного Закону було прописано ліквідацію банків та черговість задоволення вимог кредиторів у разі його неплатоспроможності [28].

20 вересня 2001 р. прийняття Закону України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб», який разом із попереднім законом надав поштовх для посилення довіри до банків та активного розвитку вітчизняної банківської системи, визначилися своєрідні засади функціонування Фонду, порядок відшкодування вкладів учасників банків (тимчасових учасників) Фонду у разі відкликання банківської ліцензії та їх ліквідації, крім того врегулювались відносини між Фондом, Кабінетом Міністрів України та Національним банком України. Ще одним нововведенням відповідно до цього Закону було зобов'язання банків

подавати інформацію про обсяги, порядок відшкодування та види вкладів, що підлягають гарантуванню Фондом. У свою чергу ФГВФО отримав право застосування заходів впливу до банку та відкликання банківської ліцензії. Цей Закон значно розширив повноваження Фонду, особливо у частині моніторингу за діяльністю банків [37].

3. 2007 – 2009 рр. – період кризи. Іпотечна криза знайшла своє відображення як у банківській системі, так і в економіці нашої держави загалом.

Усе це спричинило нездатність банківських установ виконати взяті на себе зобов'язання за депозитними операціями, що викликало паніку серед вкладників (нормальне явище у кризовому періоді) та завдало суттєвих збитків банкам. Через масову втрату вкладників відбувається банкрутство та ліквідація банків. Власники та працівники проводили неефективну депозитну політику, яка спричинила відплив коштів фізичних осіб із банківських установ.

У 2008 році прийнято Законом України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» відповідно до якого підвищено розмір гарантованої суми відшкодування втричі до 150 тис. грн., та як наслідок, виникла необхідність збільшення фінансових ресурсів Фонду, які б забезпечували виплати в повному обсязі. Зважаючи на фінансову кризу і на неможливість підвищення розміру зборів з банків, у жовтні 2008 року Верховна Рада України інші джерела поповнення ресурсів Фонду – щорічні внески НБУ у розмірі 25% від перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами, але не менше за 1 млрд. грн. Крім того, було передбачено можливість отримання Фондом кредитів від НБУ під облікову ставку [36].

4. 2010 – 2013 рр. – посткризовий період. На кінець 2010 р. Фондом було накопичено близько 3 млрд. грн. Проте ця сума є надзвичайно малою, адже не покриває усіх вкладів у разі банкрутства хоча б одного системного

банку. В разі недостатності коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб для виконання ним у повному обсязі своїх зобов'язань перед вкладниками передбачено сплату банками до нього спеціальних зборів, максимальний розмір яких не повинен перевищувати розміру щорічного регулярного збору.

Втрата чинності Закону України «Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб», новий мандат: «мінімізатор ризиків», розширення повноваження ФГВФО: виведення з ринку банків, віднесених НБУ до категорії неплатоспроможних; виведення першого банку: АТ «Ерде Банк». До 2012 року національна система гарантування вкладів працювала за принципом «виплатної каси», фактично всі функції ФГВФО зводились до забезпечення достатності фінансових ресурсів для виплат гарантованої суми відшкодувань та організації таких виплат. Складна післякризова ситуація, погіршення ліквідності вітчизняних банків, зменшення довіри населення до банківської системи обумовили потребу реформування національної системи гарантування вкладів. У зв'язку з цим було прийнято Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», який набув чинності 22 вересня 2012 року. Даним Законом розширено повноваження та функції Фонду, зокрема в частині щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку шляхом здійснення тимчасової адміністрації та ліквідації неплатоспроможних банків. Позитивним зрушенням є скорочення терміну початку виплат коштів вкладникам у випадку прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банків з двох місяців до 7 днів. Чинним законодавством встановлено розмір відшкодування 200 000 грн з урахуванням відсотків. Відповідно до Закону участь банків у ФГВФО є обов'язковою (крім АТ «Ощадбанк» та АТ «РОДОВІД БАНК») [51, С. 50].

5. 2014 – 2017 рр. – набуває чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних

банків із ринку» відповідно до якого підвищується прозорість процедури виведення з ринку неплатоспроможних банків і збільшує повноваження ФГВФО як тимчасового адміністратора, так і ліквідатора. ФГВФО має право проводити моніторинг стану бази даних вкладників та банківських операцій банку ще на стадії проблемності. Визначається процедура продажу активів банків, що ліквідуються [37].

6. 2018 р. – теперішній час – запроваджено повноцінну та справедливу систему диференційованих зборів до ФГВФО, що базується на оцінці ризиків з урахуванням активів, зазначених у балансі, а також показників ризиків, зокрема достатності капіталу, якості активів і ліквідності; відкрито: реєстр активів неплатоспроможних банків та віртуальна кімната даних; розглянувши звернення відновлення стосовно прав вкладників чиї права було порушено; спостереження за тим чи дотримуються банки вимог ФГВФО, які встановлено для розкриття про вкладників інформації; моніторинг банківських продуктів, які оновлюють банки; взаємодія з об'єднаннями та ініціативними групами вкладників неплатоспроможних банків; Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; впровадження Директиву 2014/49/ЄС; Директиву 2001/24/ЄС; Директиву 2014/59/ЄС.

Закон «Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб», який визначав основні принципи функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб і сферу його взаємовідносин із Верховною Радою України, Національним Банком України, а також окреслив процедуру виплати відшкодування вкладникам банків було прийнято тільки у вересні 2001 р. Цим Законом було передбачено, що Фонд гарантує кожному вкладникові учасника (тимчасового учасника) Фонду гарантування відшкодування коштів за його вкладами, включаючи відсотки розміром укладів на день настання недоступності вкладів, але не більше 1200 грн. по вкладах у кожному з таких учасників. Адміністративна рада Фонду гарантування

збільшувала розмір граничної суми відшкодування коштів за вкладами 11 разів. Наразі сума граничного розміру відшкодування коштів за вкладами становить 200 000 грн., а також ця сума не може бути зменшена.

Лише через 10 років, у лютому 2012 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [42]. Цим Законом було розширено повноваження ФГВФО, зокрема була впроваджена процедура виведення неплатоспроможних банків із ринку шляхом введення тимчасової адміністрації та ліквідації неплатоспроможних банків. Також цим Законом було окреслено умови, при настанні яких комерційний банк може належати до категорії проблемних і неплатоспроможних банків. Відповідно до Закону учасниками Фонду гарантування є банки, участь яких у Фонді гарантування є обов'язковою та які набувають статусу учасника Фонду гарантування в день отримання ними банківської ліцензії. Таким чином, банки, які мають банківську ліцензію, є учасниками Фонду гарантування [37].

Формування ефективної банківської системи в Україні, здатної відповідати потребам суспільства щодо захисту вкладів фізичних осіб, неможливе без вивчення проблем діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), адже діяльність із розміщення коштів в банках є ризикованою.

Тому на наш погляд, необхідно розглянути функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. ФГВФО є економічно самостійним, незалежною державною установою, що не має на меті отримання прибутку. Має право розробляти обов'язкові для банків нормативні документи у формі інструкцій, указівок і правил, а також стандарти їх діяльності. Із метою забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків із ринку Фонд гарантування вкладів здійснює акумуляцію фінансових ресурсів. Формування основних джерел фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб відбувається відповідно до

Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (рис. Б.1.дод.Б)

З огляду на зазначене, Фонд фактично страхує і бізнес, проте лише у випадку, якщо особа юридично оформлена як фізична особа-підприємець, а депозити юридичних осіб і наразі не підлягають страхуванню [22].

Метою створення ФГВФО – захист законних інтересів та прав інтересів вкладників банків, що в свою чергу призводить до зміцнення довіри банківської системи.

Основною місією ФГВФО є захист прав кредиторів, гарантування вкладів, підвищення фінансової грамотності для забезпечення довіри до фінансової системи та добробуту суспільства.

Розглянемо основні функції ФГВФО на рис. 2.1.

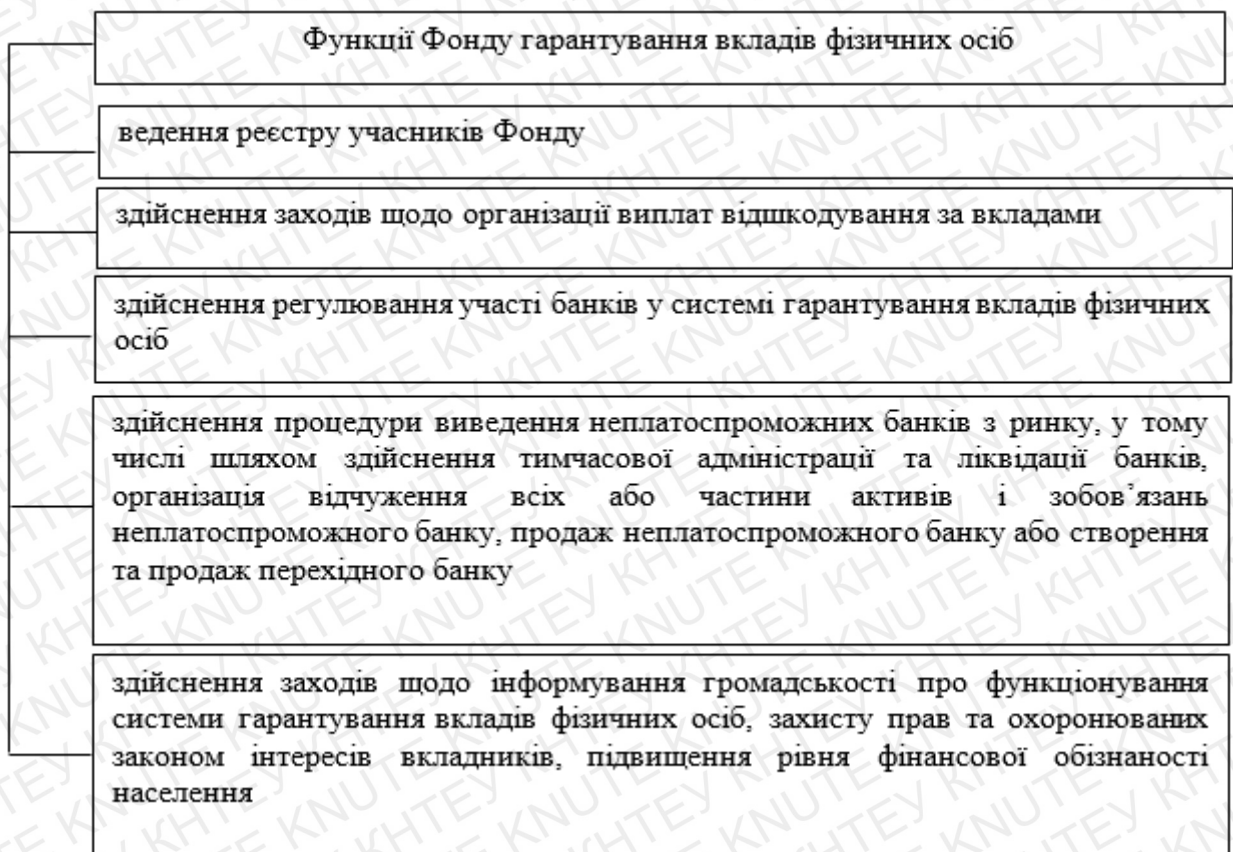

Рис. 2.1 Функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб*

*Примітка: узагальнено автором за джерелом [25]

Фонд гарантує кожному вкладнику, що банк поверне їхні вклади.

Сума вкладу, що повертається фондом, включає відсотки наприкінці дня до вилучення фонду з ринку, але не перевищує встановленого на день ліміту відшкодування депозиту, незалежно від кількості виключень.

Фонд гарантує повернення банку в готівковій або безготівковій формі в українській або іноземній валюті згідно з договором банківського рахунку, банківських вкладів, у тому числі нарахованих відсотків на такі кошти, залучені від вкладників [30].

Отже, існуюча система гарантування вкладів фізичних осіб поетапно вдосконалювалася з урахуванням: врегулювання відносин між Фондом та НБУ; підвищення захисту прав і законних інтересів вкладників банків; посилення юридичної відповідальності, пов'язаних із банком осіб; врегулювання дискусійних питань виведення неплатоспроможних банків з ринку (розширення повноважень Фонду, скорочення періоду виведення неплатоспроможних банків з ринку та пришвидшення настання строку здійснення відшкодування за вкладами, розширення кола механізмів здійснення ліквідації банків тощо); закріплення за Фондом повноважень щодо отримання цільового державного фінансування; розширення кола інструментів залучення коштів Фондом; розширення гарантій Фонду на вклади фізичних осіб-підприємців.

2.2. Аналіз діяльності Фонду гарантування вкладів України

Протягом 2020 року ліцензією Національного банку України володіли 73 учасники Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, яка їм надавала право надавати банківські послуги. Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» передбачено, що участь банків у Фонді є обов'язковою [37].

Банк набуває статусу учасника Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в день отримання ним банківської ліцензії. Фонд гарантування

виключає банк з числа учасників Фонду гарантування в разі прийняття рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку. Дослідимо динаміку кількості учасників Фонду гарантування протягом 2016-2021 років (рис. 2.2).

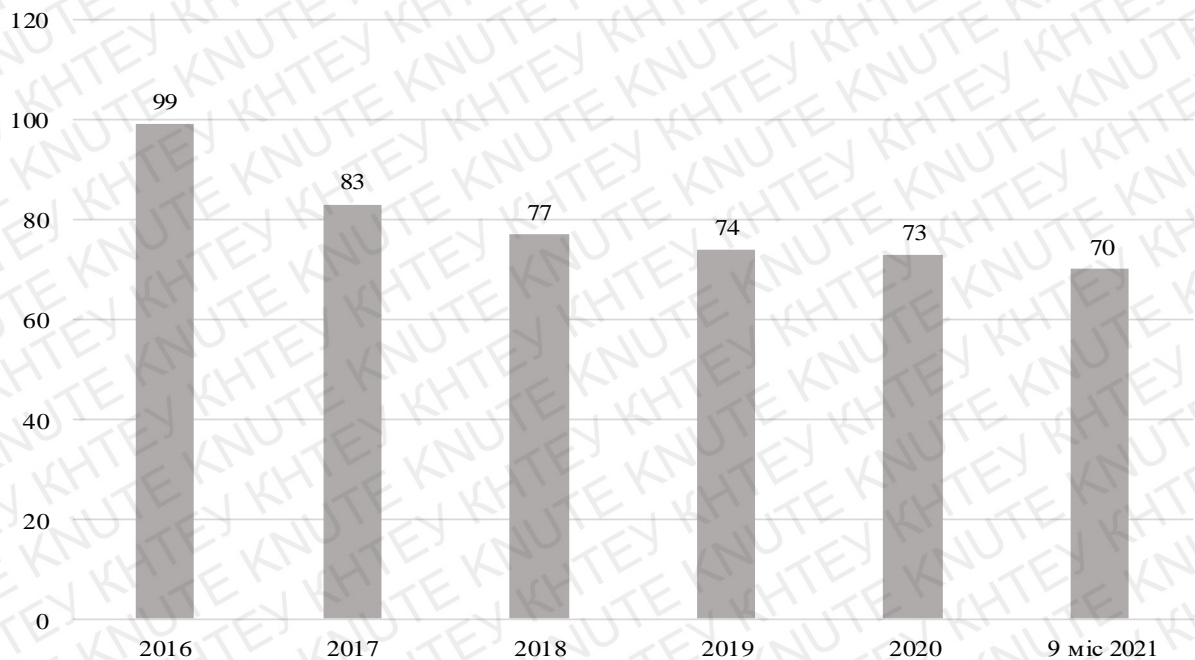

Рис. 2.2. Динаміка кількості учасників Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні за 2016- 9 міс.2021 років*

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [25]

Аналізуючи динаміку кількості учасників Фонду гарантування (див. рис. 2.2) спостерігається тенденція до зниження. У 2020 році у 2 банках, які визнав НБУ неплатоспроможних, діяла тимчасова адміністрація, а згодом у АТ АКБ «Аркада» - була відкликана банківська ліцензія та виключено із реєстру учасників Фонду гарантування вкладів, а в іншому – продовжила діяти тимчасова адміністрація до початку 2021 року. Протягом 2020 року не було банки, які були б включені до реєстру учасників Фонду гарантування та не отримали банківської ліцензії у НБУ.

У 2020 - 2021 роках банківський сектор працював в умовах нестабільної макроекономічної ситуації, спричиненою пандемією COVID-19. На початку 2020 року спостерігалось зростання показників системи. У

січні-лютому 2020 року збільшилися залишки коштів на рахунках клієнтів, у банківській системі спостерігалось нарощення кредитування населення у національній валюті та вкладення в державні цінні папери, покриваючи сезонне зменшення корпоративного кредитного портфеля.

Проте вже в березні 2020 року відбулося значне зниження ділової активності через впровадження жорстких карантинних заходів. Як наслідок, кредитний портфель юридичних осіб почав скорочуватись, темпи надання нових кредитів населенню - зменшились.

В той же час завдяки високій ліквідності сектору негативні наслідки вдалося мінімізувати.

Також помітно зросли обсяги залишків на рахунках клієнтів та вкладення банків у державні цінні папери.

Однак вже восени 2020 року банки збільшили кредитування та списання непрацюючих кредитів за рахунок резервів.

Аналіз вкладних операцій за 2020 рік проводився по 73 учасниках Фонду гарантування на підставі отриманих звітів, які подаються кожного місяця, та містять інформацію про вклади суб'єктів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Звіти подаються відповідно до форми №1Ф.

Чисельність вкладників – за 2020 рік зросла на 3,2 млн осіб або на 7,5% до 46,6 млн осіб. Для порівняння за 2019 рік також відбулось збільшення чисельності вкладників на 2,7 млн осіб або 6,6%. Загальна кількість вкладників в банках з державною часткою складає 25,5 млн осіб або 54,7% від загальної чисельності по Фонду гарантування. У 9 банках, кількість вкладників в кожному з яких понад 1 млн осіб, зосереджено загалом 40,6 млн вкладників, що складає 87,0% від загальної кількості вкладників по Фонду гарантування (табл. 2.1).

В АТ КБ «Приватбанк» зосереджено вклади 22,6 млн осіб, що складає 48,4% до кількості вкладників всього по Фонду гарантуванні. Сума вкладів за 2020 рік збільшилась на 133,1 млрд грн або на 28,1% до 607,6 млрд грн. За 2019 рік збільшення суми вкладів склало 36,1 млрд грн або 8,2%. Загальна

сума вкладів в банках з державною часткою складає 312,3 млрд грн або 51,4% до загальної суми вкладів по Фонду гарантуванні вкладів України.

Таблиця 2.1

**Банки, в яких зосереджена найбільша кількість вкладників
станом на 01.01.2021***

№ з/п	Назва банку	Кількість вкладників, тис. осіб			Сума вкладів	Сума можливого відшкодування	
		усього	% до всього	в т. ч. в іноземній валюті	усього, тис. грн	кількість, тис. осіб	тис. грн
1	2	3	4	5	6	7	8
1	АТ КБ «ПриватБанк»	22555	48,4	4 356	252 742 678	18 070	179 548 905
2	АТ «Універсал банк»	3192	6,8	604	23 201 730	1 562	16 024 608
3	АТ «Райффайзен банк»	2459	5,3	110	39 153 261	1 892	21 726 451
4	АТ «Альфа-банк»	2439	5,2	206	43 800 451	813	18 638 227
5	АТ «ПУМБ»	2418	5,2	132	28 536 187	820	13 931 794
6	ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК»	2299	4,9	123	30 237 445	595	13 964 435
7	АТ «УКРСИББАНК»	2254	4,8	231	31 884 826	1 382	16 315 228
8	АТ «АКЦЕНТ-БАНК»	1766	3,8	104	6 487 944	526	5 309 027
9	АТ «ОТП БАНК»	1191	2,6	93	21883610	452	7687134
	Всього по банках	40574	87	5959	477928131	26111	293145808
	% до всього по Фонду	87	87	86,4	78,7	91	82,9
	По Фонду ЗАГАЛОМ	46621	100	6894	607564036	28687	353538618

*Примітка: розроблено та розраховано автором за джерелом: [25]

З таблиці можемо спостерігати, що станом на 01.01.2021 кількість фізичних осіб-підприємців становить 1,5 млн. осіб, сума вкладів становить 53,6 млрд грн (8,8% від їх загальної суми). У 2020 році спостерігається збільшення кількості фізичних осіб – підприємців на 227,6 тис. осіб (17,5%), а їх сума на 21,3 млрд грн або на 65,6%.

Середній розмір вкладу за 2020 рік зріс на 2 094,8 грн до 13 031,92 грн. Середній розмір вкладу по гарантованих Фондом гарантування вкладів (понад 10 грн.) за 2020 рік зріс на 3 247,3 грн до 21 027,09 грн.

Сума можливого відшкодування за рахунок коштів Фонду гарантування за 2020 рік збільшилась на 62,7 млрд грн або на 21,5% і станом на 01.01.2021 склала 353,5 млрд грн. В 2019 рік збільшення суми можливого відшкодування склало 31,5 млрд грн або 12,1%. Загальна сума можливого відшкодування в банках з державою часткою складає 203,9 млрд грн або 57,7% із загальної суми по Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Динаміка суми вкладів в учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України протягом 2016- 9 місяців 2021 років представлено на рис. 2.3.

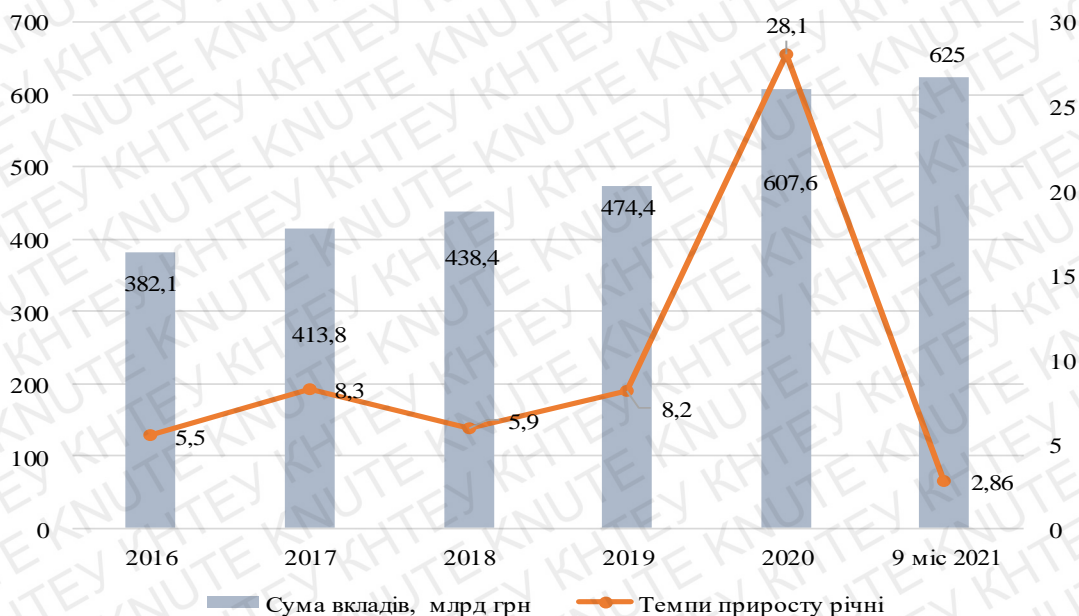

Рис. 2.3. Динаміка суми вкладів в учасниках Фонду гарантування вкладів України протягом 2016- 9 міс. 2021 років*

*Примітка: розраховано та розроблено автором за джерелом: [25]

Незважаючи на пандемію та карантинні обмеження, сума вкладів має тенденцію до збільшення (див. рис. 2.3). В 2020 році обсяг вкладних операцій виріс на 133,1 млрд грн або на 28,1% за рік. Таке збільшення

відбулось за рахунок приросту суми вкладів як в національній так і в іноземній валюті.

Основними факторами, що вплинули на зростання вкладів можна виділити наступні:

- підвищення мінімальної заробітної плати та збільшення фонду оплати;
- збільшення виплат з бюджету на соціальні потреби;
- збільшення банківських переказів по Україні приватного сектору.

Проаналізуємо структуру вкладів учасників Фонду гарантування вкладів України протягом 2017- 9 місяців 2021 років (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка вкладних операцій фізичних осіб України в розрізі валют протягом 2017- 2021 років, станом на 01.01 *

Період	Кількість вкладників, млн осіб	Загальна сума вкладів, млрд грн.	Сума можливого відшкодування, млрд грн.	Сума вкладів в національній валюті, млрд грн.	Сума вкладів в іноземній валюті, млрд грн.
2017	41,1	382,1	203,3	169,9	212,3
2018	41	413,8	238	203,7	210
2019	40,7	438,4	259,4	236,7	201,7
2020	43,4	474,4	290,9	279,5	195
2021	46,6	607,6	353,5	357,4	250,2

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [25]

Сума вкладів в національній валюті майже не відрізняється від суми вкладів в іноземній валюті і обидві мають тенденцію до збільшення, що говорить про покращення фінансового стану вкладників, а ось на кінець 2020 року співвідношення вкладів в розрізі валют мало значне значення (рис. 2.4.).

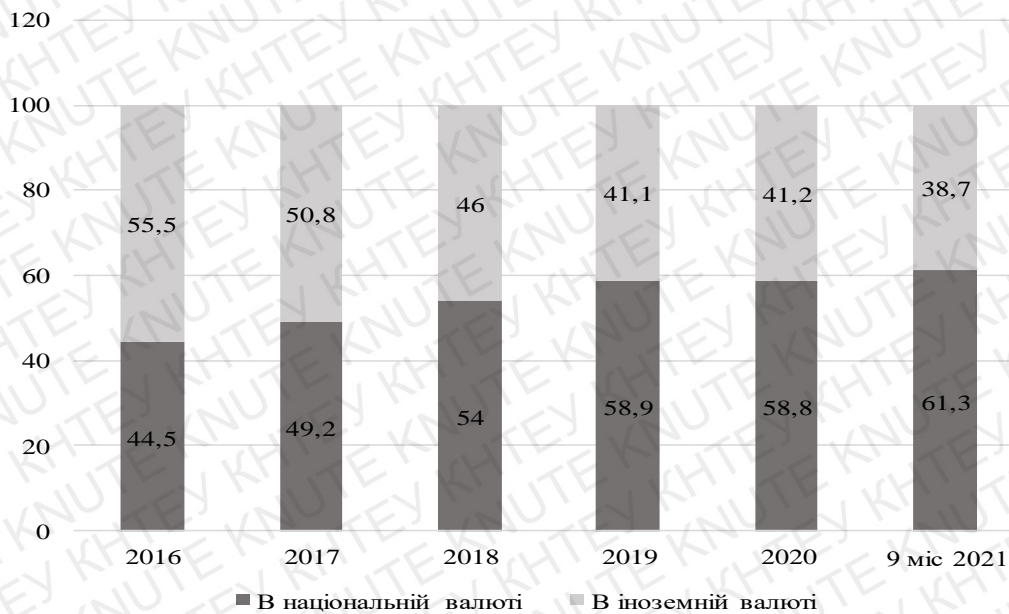

Рис. 2.4. Динаміка суми вкладів в учасниках Фонду вкладів фізичних осіб України в розрізі валют протягом 2016- 9 міс. 2021 років, %*

*Примітка: розраховано автором за джерелом [25]

Не дивлячись на різноспрямованість співвідношення вкладів в розрізі валют (див. рис. 2.4), питома вага вкладів в національній валюті за 2020 рік незначно зменшилась від 58,9 до 58,8%, а в іноземній валюті незначно зросла від 41,1 до 41,2%. Взагалі темпи приросту суми вкладів в національній валюті продовжують зберігатися на високому рівні.

Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [37] передбачено, що сума граничного розміру відшкодування коштів за вкладами фізичних осіб за рахунок коштів Фонду на кінець 2020 року становить:

- ✓ 200 000 грн.;
- ✓ 7,1 тис. доларів США;
- ✓ 5,8 тис. ЄВРО.

Кількість вкладів за діапазонами сум у відсотках на початок 2020 року показано на рис. 2.5, а суму вкладів за діапазонами сум у відсотках на початок 2021 року продемонстровано на рис 2.6.

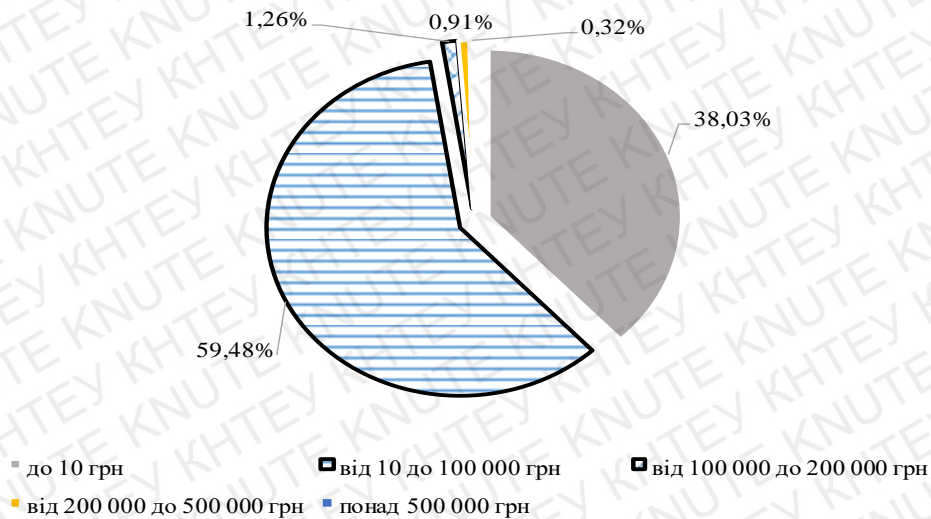

Рис. 2.5. Кількість вкладів населення України за діапазонами сум станом на 01.01.2021 року, %*

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [25]

Більшість вкладників (див. рис. 2.5) мають орієнтацію на граничний рівень відшкодування коштів за вкладами: переважна більшість має вклади в межах гарантованої суми відшкодування: від 10 грн до 200 тисяч грн., тому, що ці кошти є повністю захищеними.

Спостерігається збільшення загальної суми вкладів в частині діапазонів (див. рис. 2.6): понад 500 тис. грн (становить 40,83 %) та від 200 до 500 тис. грн (становить 19,89 %). Гарантований рівень відшкодування за вкладами забезпечує покриття більшості вкладів населення та свідчить про можливість вкладників тримати вклади в гарантованому Фондом гарантування вкладів діапазоні коштів.

На виконання вимог Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [37] у 2020 році було сплачено вкладникам 52 банків гарантовані суми відшкодування. Для цього було задіяно 11 банків-агентів, які мають автоматизовану систему виплат Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

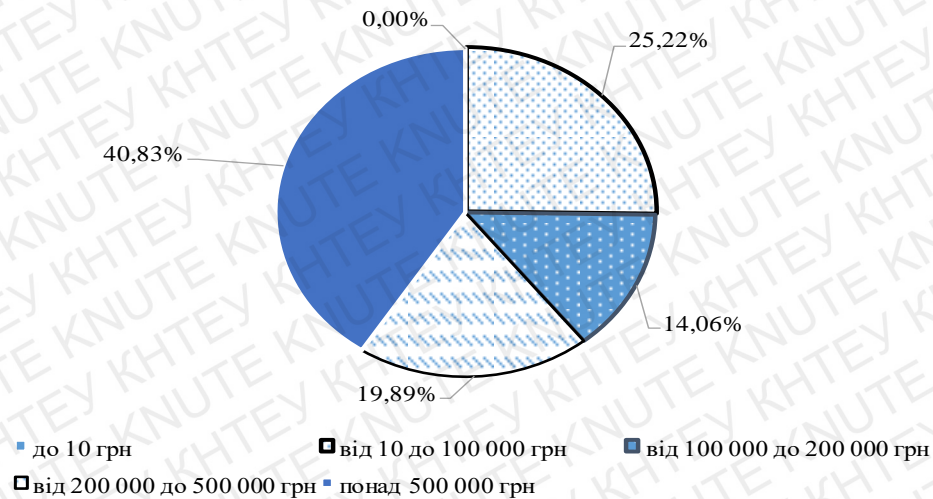

Рис. 2.6. Сума вкладів населення України за діапазонами сум станом на 01.01.2021 року, %*

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [25]

Банки-агенти визначаються на виконання вимог Положення про порядок визначення банків-агентів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, затвердженого рішенням виконавчої дирекції від 12.07.2012 № 6 [32].

Проаналізуємо обсяги виплат гарантованих сум відшкодування банками-агентами Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України (рис. 2.7).

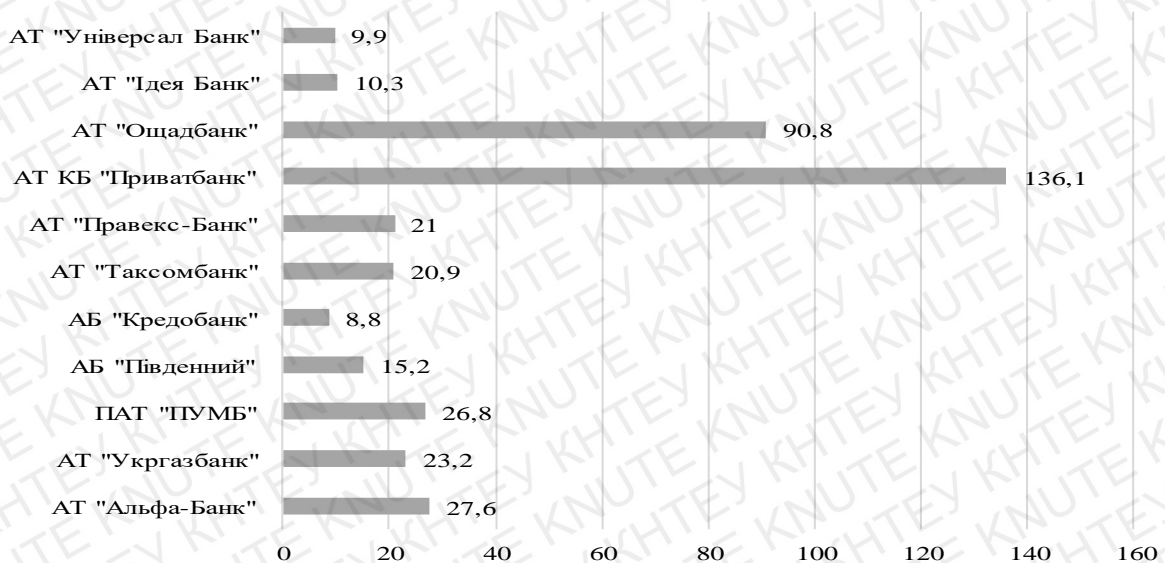

Рис. 2.7. Розподіл виплат гарантованих сум відшкодувань за банками-агентами Фонду гарантування вкладів станом на 01.01.2021 року, млн грн*

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [25]

Найбільше виплат було здійснено АТ КБ «Приватбанк» (136,1 млн. грн), найменше АБ «Кредобанк» (8,8 млн. грн.) (див. рис. 2.7). Загальна гарантована сума відшкодування, яку було сплачено у 2020 році за рахунок коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб склала 389,9 млн грн.

Проаналізуємо сегментацію виплат за розміром суми відшкодування станом на 01.01.2021 року (рис. 2.8).

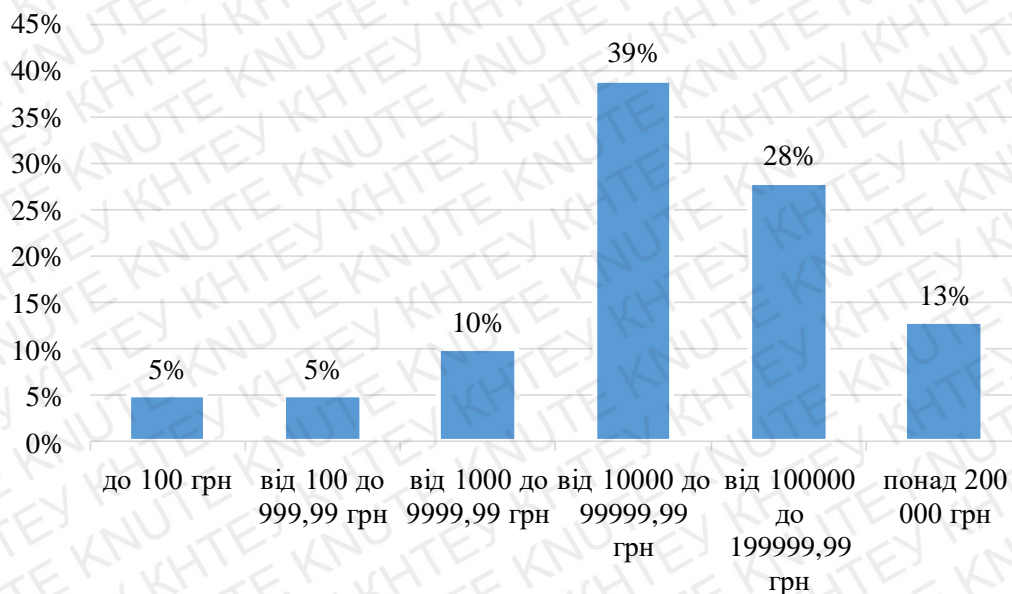

Рис. 2.8 Сегментація виплат за розміром суми відшкодування станом на 01.01.2021 року, %*

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [25]

На початок 2021 року спостерігається рівномірне одержання відшкодування за визначеною градацією вкладів (див. рис. 2.8). Як вже і зазначалось, більшість вкладників тримають свої кошти у банках у сумах до 200 тис. грн, тому що ця сума є граничною сумою відшкодування.

Виплати гарантованих сум відшкодувань за віковою ознакою населення, які були здійснені станом на 01.01.2021 року продемонстровано на рис. 2.9.

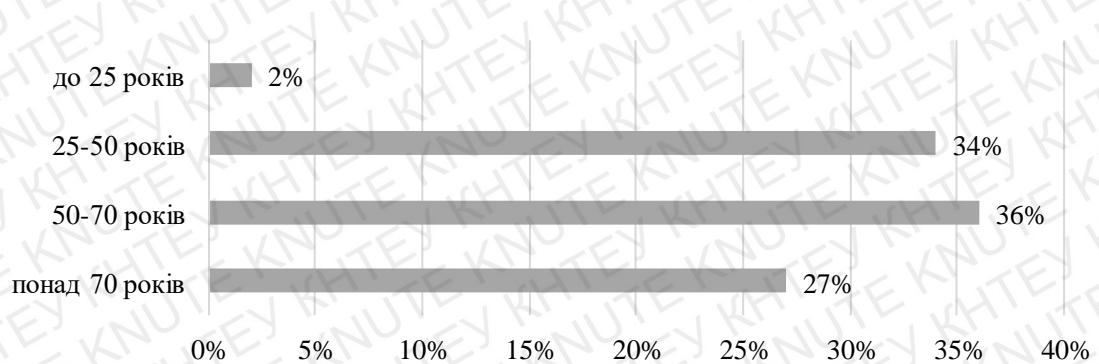

Рис. 2.9. Виплати гарантованих сум відшкодувань за віковою ознакою населення України станом на 01.01.2021 року, %*

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [25]

Найбільшу частку вкладників неплатоспроможних банків, які отримали гарантовану суму відшкодування станом на 01.01.2021 року становлять вкладники віком від 50 до 70 років, а саме 36% вкладів, а найменшу частку становлять вкладники віком до 25 років, а саме 2% вкладів (див. рис. 2.9).

Перелік неплатоспроможних банків, за якими станом на 01.01.2021 року було завершено здійснення виплат наведені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Перелік неплатоспроможних банків України, за якими було завершено здійснення виплат, станом на 01.01.2021 року *

№ з/п	Назва банку	Сума відшкодування, млн грн
1	2	3
1	БАНК «ДЕМАРК»	993,6
2	ПАТ «ГРІН БАНК»	3,7
3	АТ «КБ «ЕКСПОБАНК»	295,7
4	ПАТ «МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК»	1 942,80
5	ПАТ «БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ- УКРАЇНА»	13,6
6	АТ КБ «ТК КРЕДИТ»	0,4
7	ПАТ «ЛЕГБАНК»	111,9
8	ПАТ «БГ БАНК»	270,8
9	АТ «ФОРТУНА-БАНК»	88,6
10	ПАТ «ПРОФІН БАНК»	36,7
11	ПАТ «УКРБІЗНЕСБАНК»	80,5

Продовження табл. 2.3

1	2	3
12	ПАТ «БАНК «ЮНІСОН»	118,5
13	ПАТ «КРЕДИТПРОМБАНК»	4,9
14	ПАТ «АВАНТ-БАНК»	530
15	ПАТ «КБ «ХРЕЩАТИК»	2 746,70
16	ПАТ «БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ»	6
17	АКБ «НОВИЙ»	0,9
	Усього:	7 245,50

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [25]

Станом на 01.01.2021 року 17 неплатоспроможним банкам було завершено здійснення виплат гарантованих сум відшкодування коштів за вкладками (див. табл. 2.3). Проаналізуємо у відсотковому вимірі даний показник на рис. 2.10.

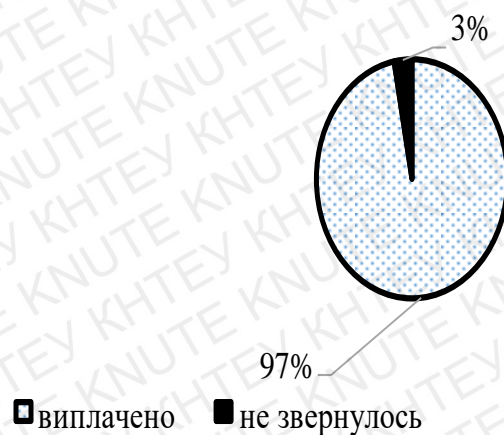

Рис. 2.10 Відшкодування вкладникам банків України за якими завершено виплати, станом на 01.01.2021 року, %*

*Примітка: розраховано автором за джерелом: [25]

Станом на 01.01.2021 року майже на 100% завершено виплати гарантованих сум відшкодування коштів за вкладками неплатоспроможних банків, на наш погляд це може свідчити про стабільну ситуацію в Україні. Така ситуація є позитивною для подальшого прийняття рішення вкладниками щодо здійснення вкладень у вітчизняні банки України.

Отже, як показало дослідження ефективна багаторічна діяльність ФГВФО та їх транспарентність сприяє збільшенню довіри населення до банків та банківської системи, а також нарощуванню ними ресурсного потенціалу за рахунок депозитних вкладів.

Основними напрямками розвитку гарантування вкладів є вивчення досвіду іноземних банків та систем гарантування вкладів юридичних та фізичних осіб, розробка диференційованих процентних ставок для регулярного стягнення як механізму стимулювання підвищення якості управління банківськими ризиками з вкладів фізичних осіб як учасників гарантійного фонду, аналіз системи гарантування вкладів членів кредитних спілок, механізм та алгоритм отримання вкладниками коштів у разі банкрутства банку.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ В УКРАЇНІ

3.1 Зарубіжний досвід гарантування вкладів юридичних і фізичних осіб фінансовими корпораціями

Гарантування вкладів в тому чи іншому вигляді існує практично у всіх країнах світу. Дослідимо зарубіжний досвід функціонування гарантування вкладів юридичних і фізичних осіб фінансовими корпораціями.

Система гарантування вкладів захищає вкладників банку у разі банкрутства банків. Основним результатом ефективного функціонування фонду гарантування є попередження відтоку депозитів та банківської паніки.

У світі існує багато систем гарантування вкладів, які можуть передбачати обов'язкову та добровільну участь банківських установ. Волонтерська служба є традицією в західноєвропейських континентальних країнах. Відповідно до прийнятих директив Європейська комісія рекомендує прийняти принцип обов'язкової участі в системі гарантій кредитно-фінансових установ, які беруть участь у залученні банківських депозитів.

Характерною особливістю ситуації, що склалася, є те, що країни все більше відмовляються від принципу добровільної участі банків у системі гарантування банківських вкладів.

Сучасна ситуація характеризується тим, що держави все частіше відмовляються від принципу добровільності участі банків у системі гарантування банківських вкладів.

У зарубіжній практиці системою гарантування вкладів є система, створена кредитними установами для забезпечення повернення депозитів

вкладнику (власнику рахунку) у разі виникнення проблем з одним із учасників.

На рис. 3.1 зображено кількість загальнодержавних систем гарантування вкладів у світі станом на 01.01.2021 року.

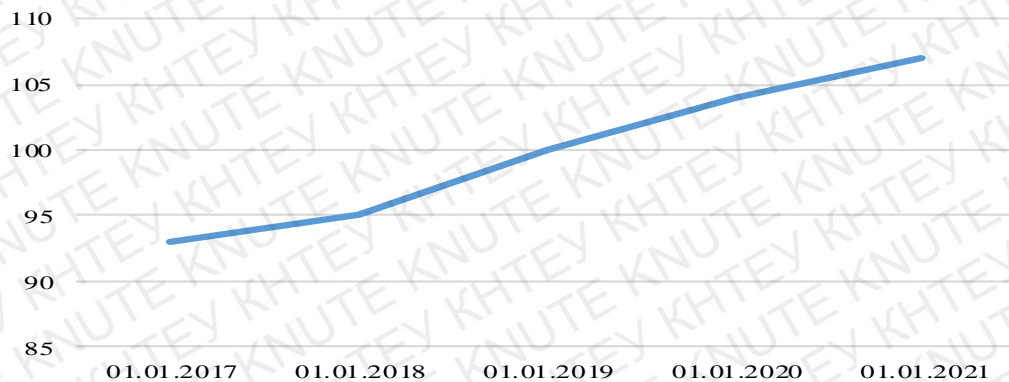

Рис. 3.1 Чисельність загальнодержавних систем гарантування вкладів у світі за 2017-2021 рр., станом на 01.01*

*Примітка: розроблено автором за джерелом: [21]

Спостерігається збільшення кількості загальнодержавних систем гарантування вкладів у світі (див. рис. 3.1).

У світовій практиці виділяють такі типи систем гарантування вкладів: американська, німецька (європейська), та змішана (табл. В.3.1.дод.В).

В залежності від особливостей побудови внутрішньої систем гарантування вкладів різних країн світу можемо виділити як схожі, так і певні відмінності функціонування її. Тому, не дивлячись на сформовані загальні підходи формування гарантування вкладів осіб, законодавство кожної країни має свої особливості, що відрізняються як за структурою, так і за характером застосування.

Антикризове управління (зміцнення інституційної спроможності гарантійного фонду та підвищення його ролі в діяльності щодо реорганізація банку) призвело до зростання ролі фондів гарантування вкладів у фінансовій стабільності держав.

Розподіл типів систем гарантування вкладів в світі представлений на рис. 3.2.

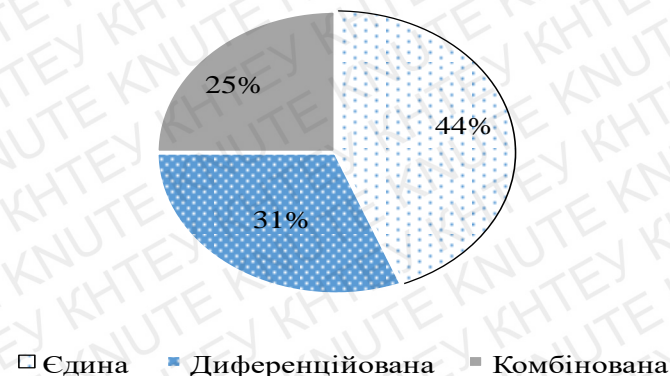

Рис. 3.2 Розподіл типів систем гарантування вкладів в світі станом на 01.01.2021 року, %* **

*Примітка: узагальнено автором за джерелом: [21]

** розрахунок зроблений на прикладі 100 країн

У деяких випадках банк самостійно організовує страхування. У цьому випадку державне втручання та втручання в інші сфери мають спільні риси, повністю вільний ринок загрожує соціальним інтересам, і необхідно ввести певні обмеження.

Проте стабільність банківської системи вважається одним із найважливіших пріоритетів економічної політики. У правових і традиційних рамках держава відповідає за стабільність банківської системи.

Досвід, набутий у сфері страхування вкладів, показує, що в більшості країн світу, якщо банкрутство приватних банків загрожує стабільності всієї системи, незалежно від того, чи є пряме законодавство, держава бере на себе часткову відповідальність за приватні банки.

Також, за певними ознаками, можна здійснити класифікацію діючих систем депозитного страхування (рис.Г.3.1 дод.Г).

Наявність систем гарантування банківських вкладів призначена сприяти зростанню вкладів населення.

У світі існує 4 основних моделі систем гарантування вкладів з точки зору повноти повноважень (рис. 3.3).

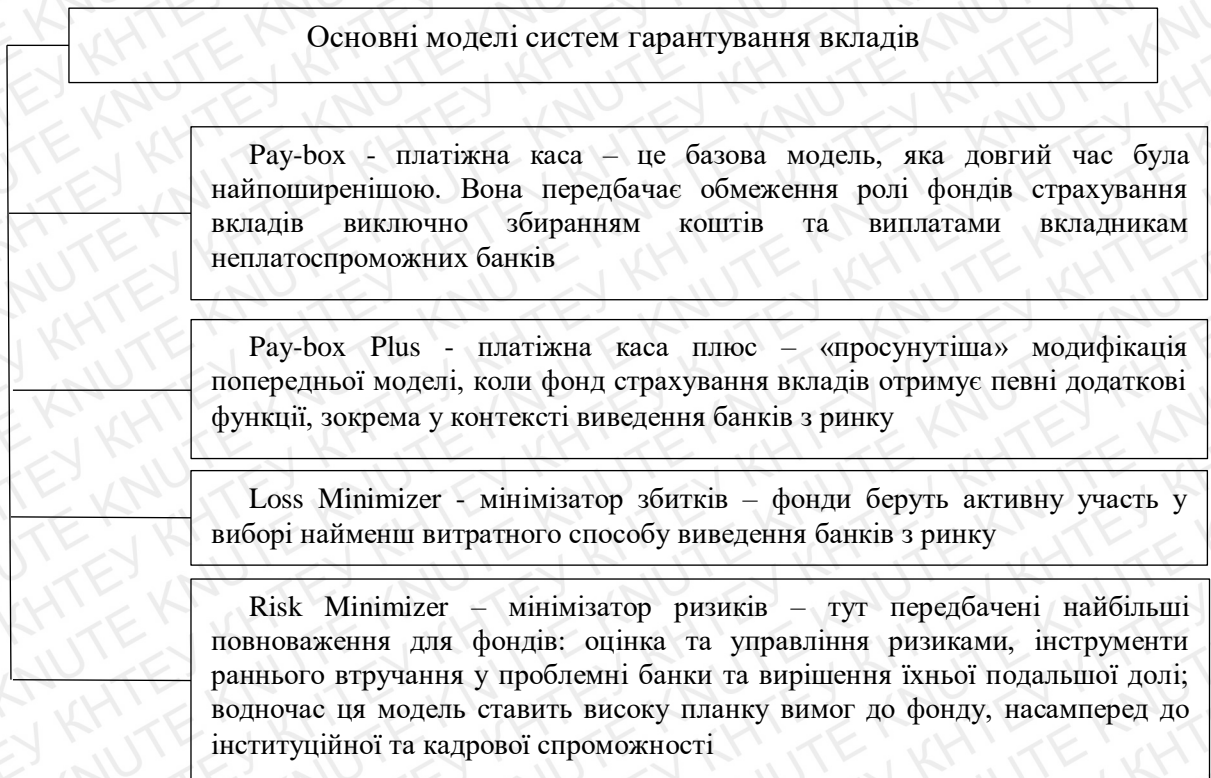

Рис. 3.3 Основні моделі систем гарантування вкладів у світі [46, с. 146]

Обсяг повноважень фондів гарантування вкладів у світі станом на 01.01.2021 року показано на рис. 3.4.

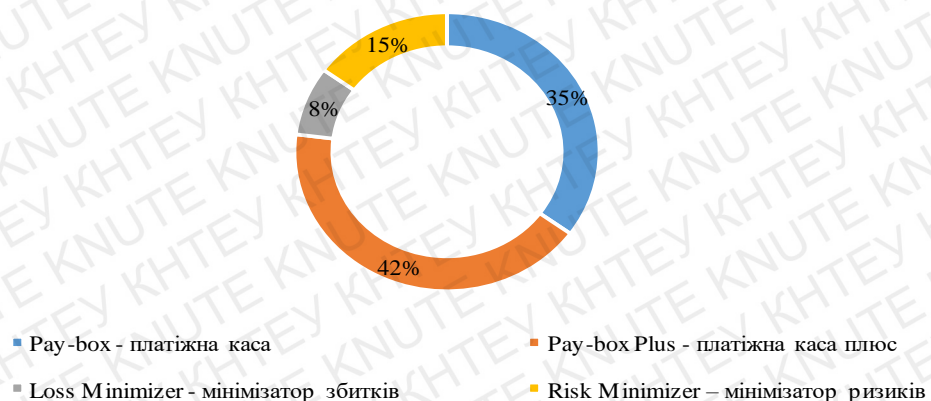

Рис. 3.4 Обсяг повноважень фондів гарантування вкладів у світі, станом на 01.01.2021 року, % * **

*Примітка: узагальнено автором за джерелом: [21]

** розрахунок зроблений на прикладі 100 країн

У світі найпоширенішою моделлю системи гарантування вкладів є - Pay-box Plus - платіжна каса плюс (див. рис. 3.4). Водночас у світі спостерігається тенденція до поширення складніших моделей з розширеними повноваженнями фондів гарантування вкладів.

В країнах-членах Європейського Союзу, відповідно до Директиви 94/19/ЄС «Щодо схем гарантування депозитів» [14], функціонування системи гарантування вкладів є обов'язковим.

Кожна країна-член Європейського Союзу створює та забезпечує функціонування власної такої системи. Це призвело до того, що держави, у яких була сформована система гарантування вкладів на добровільних засадах, перейшли на систему гарантування вкладів на обов'язкових засадах, при цьому вона не завжди фінансується державою. До таких країни відносяться Німеччина, Франція, Італія [26, с. 193].

Виокремимо основоположні принципи, що є підґрунтям при побудові систем гарантування депозитів (рис. 3.5).

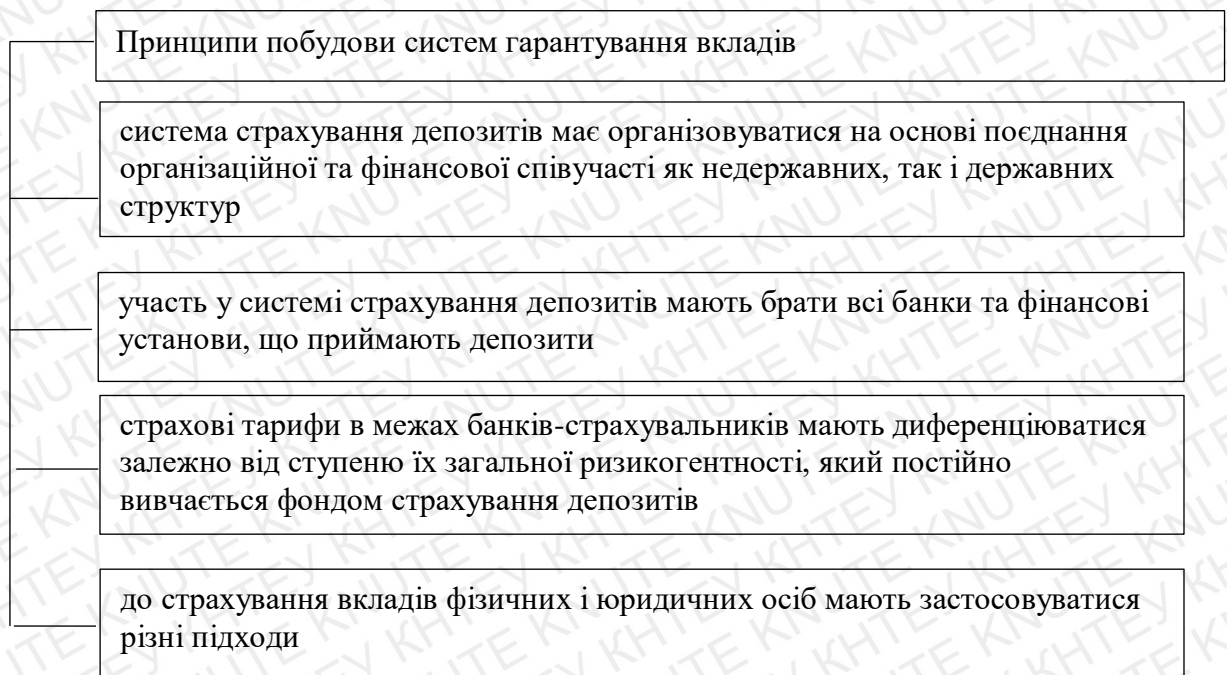

Рис. 3.5. Принципи побудови систем гарантування вкладів*

*Примітка: узагальнено автором за джерело: [26 с. 194]

Міжнародні фінансові організації пропонують запровадити та інституціалізувати системи гарантування вкладів у всьому світі.

На наш погляд, інституційна система страхування вкладів на сьогодні є найбільш доречною, адже при такій системі дозволяється існування національних інститутів страхування вкладів. Протягом років існування інституційна система доказала свою ефективність та з кожним роком набуває все більшої популярності. Тому що саме такий метод завбачує, що конкретний банк має необхідну суму коштів для покрити виплати вкладникам або допомоги проблемним банкам на момент дефіциту ліквідності. Єдиним недоліком цієї системи є те, що їй необхідно заздалегідь створити відповідну організаційну структуру та забезпечити регулярні банківські відрахування для гарантування вкладів.

На зміну Директиви 94/19/ЄС було прийнято Директиву Європейського Союзу 2014/49/ЄС [14], яка визначає єдиний метод створення фонду страхування вкладів.

Банки-учасники регулярно відраховують певну суму, яка залежить від ризику кожної установи та страхового покриття, суми вкладу та нараховані відсотки (незалежно від валюти вкладу), зменшення термінів оплати (до семи робочих днів починаючи з 2024 року), ширше інформування вкладників про страхування вкладів та створення системи захисту депозитів на рівні Європейського Союзу [12, С. 84].

Директива Європейського Союзу 2014/59/ЄС про відновлення діяльності та рішення (примусова реорганізація) кредитних установ та інвестиційних компаній повідомляє, що захист депозиту є одним з основних міркувань, які впливають на вибір варіантів примусової реорганізації установ та визначають взаємодію установ, уповноважених за здійснення примусової реорганізації в кредитних установах з ринку та коштах, що використовуються для гарантування вкладів [15].

Вищезазначені Директиви встановили концептуальні підходи, які визначили тенденції розвитку систем гарантування вкладів (рис. Д. 3.1 дод.Д).

Інституціоналізація гарантійних фондів та їх фінансування здійснюються переважно за рахунок попередніх внесків, враховуючи ризики, розширення сфери участі кредитних установ щодо охоплення ширшого кола учасників та гарантії збереження внесків.

Міжнародна практика вказує на те, що система гарантування вкладів повинна гарантувати повернення вкладів всім вкладникам, які не можуть повністю оцінити свій ризик втрати.

У той же час перелік категорій власників депозитів, на які поширюється гарантія, також різний. В Албанії, Білорусі, Молдові та Туреччині повернення депозитів гарантується лише фізичним особам, незалежно від фізичних осіб-підприємців.

В Австралії, Великобританії, Норвегії та Франції системи гарантування вкладів охоплюють депозити фізичних та юридичних осіб, а також депозити громад або окремих фінансових установ (пенсійних або страхових фондів). [21]

Сьогодні Європейський Союз гарантує повернення депозитів фізичним особам та неприбутковим організаціям та юридичним особам (іноді лише малим та середнім підприємствам). Гарантована сума однакова для всіх видів депозитів. Як правило, за певними винятками, схеми гарантування вкладів не охоплюють депозити фінансових установ та державних установ. [21]

В Україні система гарантування вкладів повинна в основному охоплювати депозити неприбуткових організацій та малого бізнесу. Тому рішення про охоплення гарантії вкладів фізичних осіб-підприємців з початку 2017 року є абсолютно обґрунтованим, проте необхідно враховувати подібні зміни з іншими типами юридичних осіб.

Гарантії валютних депозитів та нарахованих відсотків впроваджуються у всьому світі. За винятком країн-членів ЄС, депозити в іноземній валюті гарантують щонайменше дві інші країни. Такий підхід відповідає рекомендаціям IADI [50, с. 5]. При цьому гарантована сума депозитів у національній та іноземній валюті однакова-однакова. Виплати здійснюються в національній валюті, тому в системі гарантування вкладів валютний ризик відсутній.

За цими параметрами українська система гарантування вкладів відповідає світовій практиці. Дійсно, в Україні співвідношення валютних депозитів до суми депозитів є більшим, ніж депозити в гривні, але в наших умовах це необхідно для зниження рівня доларизації депозитів. Більшість схем гарантування вкладів передбачають страхування суми вкладів і нарахованих відсотків при визнанні банку банкрутом. Так працюють у країнах ЄС та багатьох інших країнах світу.

Крім того, в деяких випадках (наприклад, в Аргентині) максимальна сума нарахованих відсотків, що покриваються схемою гарантування вкладів, буде обмежена. Правила ЄС вимагають від банків не тільки інформувати вкладників про схеми гарантування вкладів, але й отримувати письмове підтвердження того, що вкладники отримали та зрозуміли схему. Запровадження таких норм може бути корисним і в Україні.

Цільовий розмір Фонду гарантування вкладів в Україні відповідає регіональним стандартам та складає 2,5% від обсягу застрахованих депозитів, такий же відсоток можемо спостерігати у таких деяких прибалтійських країнах. [21]

У Європейському Союзі новостворений фонд страхування вкладів накопичив 0,8% депозитів, а інші 1,0% використовуються в Єдиному розрахунковому фонді ЄС для надання вкладникам відповідних гарантій [47, с.256]. Коли кошти надходять з платоспроможного банку, поповнюйте кошти до, до, до кризи, після банкрутства одного з учасників і після.

Перший підхід найчастіше вживаний у світі та відповідає принципам IADI, хоча другий також трапляється, зокрема в Албанії та Швейцарії.

Можлива комбінація обох: одна частина збирається заздалегідь, а інша частина надається учасниками системи за потреби, як у Польщі.

Для того щоб система гарантування вкладів функціонувала ефективно, повинна здійснюватися робота з активами банків, які визнано банкрутами та повинна забезпечувати левову частку ресурсів Фонду. Це буде відбуватися лише після впровадження реформи систем – правоохоронних органів та судової гілки влади.

Узагальнення юридичних характеристик функціонування системи гарантування вкладів в ЄС та Україні наведені на табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Порівняльна характеристика законодавства про ССД у країнах ЄС та України [52, С. 190]

Ознаки	Країни-члени ЄС	Україна
1	2	3
Законодавча база	Директива 2014/49/ЄС від 16.04.2014 р.	ЗУ «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», від 2012 року
Правовий статус фонду	Може бути як державна, так і приватна установа	Державна юридична особа
Джерела фінансування створеного фонду	Диференційовані авансові платежі, які залежать від рівня ризиковості (risk based funding) установи	Квартальні авансові платежі (ex-ante фінансування), від бази нарахування – 0,5% у національній валюті; 0,8% в іноземній валюті
Об'єкт захисту	Усі депозити фізичних та юридичних осіб (окрім деяких випадків)	Лише депозити фізичних осіб
Обмеження щодо відшкодування	Кошти власного капіталу, боргові цінні папери, векселі, вклади, пов'язані із шахрайськими схемами відмивання грошей тощо	Пов'язаним із банком особам; за вкладом, підтвердженим ощадним (депозитним) сертифікатом на пред'явника; вкладками у банківських металах тощо
Учасники	Обов'язкова участь усіх кредитно-фінансових установ	Обов'язкова участь банків

Продовження табл. 3.1

1	2	3
Встановлений ліміт розміру відшкодування	100 000 євро	*за курсом НБУ станом на 01.01.2019 – 7020 євро (200 000 грн.)
Термін виплат	Упродовж 20 днів; з 01.01.2024 – 7 днів	Початок виплат не пізніше 20 або 30 роб. днів; упродовж дії тимч. адміністрації та ліквідації

В період сьогодення, система гарантування вкладів в Україні адаптується до європейських правових норм і стандартів з урахуванням особливостей притаманних національному фінансовому сектору.

Отже, актуальним є її перехід на якісно новий рівень, а саме забезпечення фінансової стабільності всієї держави. Враховуючи інтеграцію України до європейської спільноти, приведення внутрішнього законодавства у відповідність стандартам країн ЄС є першочерговим завданням системи державного управління.

3.2 Перспективи розбудови системи гарантування вкладів в Україні

На сучасному етапі розвитку і закріплення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб необхідне покращення законодавчого регулювання питання розгалуження напрямів розміщення коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб України, структура яких має допомагати у забезпеченні достатнього рівня ліквідності.

В Україні, система гарантування вкладів – це лише третій рівень захисту вкладів, але існують ще два рівні. Перший рівень – це ефективний банківський нагляд, бо ризики діяльності банків - і операційні, і фінансові - повинні відслідковуватися та виявлятися. Другий рівень – раннє втручання і врегулювання проблем, тобто запровадження додаткових механізмів на ранній стадії, щоб запобігти неплатоспроможності банку. ФГВФО починає здійснювати виплати, коли перші два рівні не спрацьовують.

Сьогодні Україна досить швидко вдосконалює вітчизняне законодавство до європейських стандартів, в стороні не залишилось питання стосовно забезпечення необхідного функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб.

При здійсненні удосконалення вітчизняної системи гарантування вкладів фізичних осіб необхідно врахувати основоположні принципи для ефективних систем страхування депозитів, які розроблені Базельським комітетом [50, с. 2] (рис. 3.6).

Більшість принципів наведених на рис. 3.6 на даний час пройшли імплементацію до вітчизняної системи гарантування вкладів фізичних осіб [50, с. 2].

Проте, наразі Україна не виконує зобов'язання, взяті на себе Угодою про асоціацію стосовно впровадження міжнародних стандартів регулювання та нагляду у сфері фінансових (банківських) послуг [50, с. 3].

Дана ситуація свідчить про відсутність стійкості банківської системи та підвищення її спроможності протистояти зовнішнім шокам у контексті останніх рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду, зокрема Базеля III.

Положення українського законодавства щодо захисту інвесторів та інших споживачів фінансових послуг загалом не відповідають положенням *acquis* ЄС. Рівень застосування законодавства на практиці є низьким. Рівень розвитку інституційної системи України щодо захисту інвесторів та інших споживачів фінансових послуг є недостатнім.

В умовах посткризового відновлення економіки контроль НБУ за діяльністю ФГВФО було сконцентровано на здійсненні оцінки системних ризиків. Прогрес у здійсненні вакцинації та відновлення економіки сприяли зменшенню оцінки ризиків коронакризи. Загалом системні ризики фінансового сектору наразі є низькими та контрольованими. Водночас поступове згорання антикризових заходів не має створити ризики

припинення підтримки економіки. Продовження співпраці з МВФ є запорукою зменшення загроз для фінансової стабільності.

Принципи, розроблені Базельським комітетом	
	- мандат та повноваження страховика, які мають забезпечувати досягнення мети державної політики та мають бути чітко визначені та офіційно закріплені в
	- керованість – страхувальник депозитів має відрізнятися операційною незалежністю, бути керованим відповідним чином, прозорим, підзвітним та ізольованим від зовнішніх
	- відносини з іншими учасниками системи підтримки фінансової стабільності – має бути забезпечена система безперервного тісного координування діяльності та обміну інформацією між уповноваженим суб'єктом та іншими учасниками системи підтримки фінансової стабільності;
	транскордонні питання – необхідність наявності формалізованих механізмів обміну інформацією та координації між особами, які гарантують вклади фізичних осіб у різних
	- обов'язковість членства в системі страхування депозитів для всіх банківських установ, у тому числі й державних;
	- страхове покриття – обов'язковість чіткого визначення ліміту страхового покриття
	- джерела та напрями використання коштів – обов'язкова наявність засобів, які можливо миттєво використати, а також всілякі механізми фінансування, які необхідні для оперативного задоволення платіжних вимог вкладників, при тому вартість страхування має сплачуватись банками;
	- інформування суспільства – суспільство має бути безперервно поінформоване про переваги та обмеження системи страхування депозитів. Якщо банківська установа стає неплатоспроможною, вкладники повинні бути поінформовані про це належним чином;
	- правовий захист – має бути забезпечений захист від відповідальності тих осіб, які забезпечують функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб, у разі виникнення судових позовів за їх рішення, дії або певні недоліки, які були допущені при повсякденному виконанні їх обов'язків;
	- притягнення до відповідальності осіб, винних у банкрутстві банківської установи – мають бути передбачені повноваження вимоги законного відшкодування з боку осіб, які винні в банкрутстві банківської установи;
	- завчасне виявлення проблем та вчасне втручання – має бути забезпечене раннє виявлення проблем та вчасне втручання у діяльність проблемних банківських установ, ще до втрати банком своєї життєздатності;
	- врегулювання неплатоспроможності – необхідно визначити ефективний режим врегулювання неплатоспроможності, що дозволить забезпечити можливості захисту вкладників та сприяти фінансовій стабільності;
	- виплата страхового відшкодування вкладникам – система страхування депозитів має забезпечувати оперативну виплату страхових сум вкладникам, з чітко визначеними підставами для цього тощо.

Рис. 3.6 Принципи, розроблені Базельським комітетом [50, с. 2]

Для забезпечення стабільності системи гарантування вкладів розроблено проект закону №5542-1 «Про внесення змін до деяких законів

України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» [39], яким пропонується поступово збільшити суму гарантування вкладів фізичних осіб до 600 000 грн, а також приєднати до системи гарантування державний Ощадбанк.

Законопроектом передбачено, що ощадний банк поступово отримує статус банку-учасника системи гарантування вкладів фізичних осіб. Також вирішується проблема забезпечення фінансової стійкості системи гарантування вкладів фізичних осіб шляхом розрахунку необхідної величини цільового показника, встановлення базової річної ставки регулярного збору та запровадження її розрахунково-процесуальних механізмів. Крім того, рекомендовано удосконалити механізм кредитної підтримки Національного банку та держави ФГВФО. Крім того, забезпечуючи фінансову стабільність гарантійного фонду, удосконалити процедури визначення максимальної суми погашення вкладу та поступово збільшити розмір виплати вкладу до 600 тис. грн.

30 червня 2021 року Верховна Рада схвалила зазначений законопроект за основу. 14 квітня 2021 року Кабінет Міністрів України схвалив входження державного Ощадбанку до ФГВФО. Участь Ощадбанку у Фонді гарантування є умовою входження ЄБРР у капітал держбанку. Але цей момент постійно відкладався через відсутність в Ощадбанку коштів на сплату усіх зборів до Фонду. Законопроект врегульовує цей момент і надає пільги.

Також у лютому 2021 року Радою з фінансової стабільності було розглянуто питання побудови системи гарантування вкладів членів кредитних спілок та системи гарантування виплат за договорами страхування життя. Рада підтримала розвиток системи на платформі ФГВФО, узгодила дорожню карту розширення системи гарантій, створила експертну робочу групу НБУ та ФГВФО для її впровадження.

Аналіз проблем функціонування діючої в Україні системи гарантування вкладів і відмінностей українського та європейського

законодавства у цій сфері дає можливість окреслити необхідні заходи щодо її вдосконалення, які показано на рис. Е.3.1 *дод. Е*.

Впровадження наведених заходів буде слідувати напрямком європейських стандартів для подальшого розвитку системи гарантування вкладів, підвищення стійкості до шоків та чіткого бачення внесення більших внесків у підтримку фінансової стабільності української банківської системи.

З вищенаведеного можемо зробити висновок, що система гарантування вкладів є важливим чинником фінансової стабільності економіки держави. Система покликана захищати вкладників у разі виведення неплатоспроможних банків з ринку банківських послуг та запобігає паніці, що зазвичай призводить до масового відпливу фінансових ресурсів із банківської системи.

В період сьогодення, система гарантування вкладів в Україні адаптується до європейських правових норм і стандартів з урахуванням особливостей притаманних національному фінансовому сектору.

Розглядаючи міжнародну практику, варто зазначити, що у світі існують різні підходи до побудови системи страхування вкладів. Рада із фінансової стабільності (FSB) виділяє чотири типи, залежно від їх функцій та повноважень керівних органів:

1) «Платіжна корзина», що характеризується вузькими «касовими» повноваженнями та відповідають тільки за відшкодування застрахованих депозитів. Вони представлені рядом таких країн: Німеччина, Нідерланди, Гон-конг, Індія, Сінгапур, Швейцарія.

2) «Платіжна корзина з додатковими функціями»: дана система покладає на керівний орган додаткові функції контролю, наприклад з урегулювання неплатоспроможності. Вони існують у: Аргентині, Бразилії, Великобританії.

3) «Мінімізатор збитків» - ця система бере участь у виведенні неплатоспроможного банку з ринку. Поширено у Канаді, Франції, Індонезії,

Італії, Японії, Мексиці, Росії, Іспанії, Туреччині.

4) «Мінімізатор ризиків»: характеризується тим, що керівний орган виконує комплексні функції з мінімізації ризиків, які включають повний спектр повноважень у сфері врегулювання неплатоспроможності та певні обов'язки з пруденційного нагляду. Існують у США, Кореї [47].

Система страхування вкладів України побудована за принципом «Мінімізатор збитків», тому що вона одночасно виконує функції і ліквідатора і тимчасового адміністратора.

Можна зробити висновок про те, що введення системи страхування вкладів в провідних країнах, є значним кроком для створення фінансової стабільності. Прийняття мір, які сприяють підвищенню авторитету банківської системи, посиленню гарантії захисту прав і законних інтересів значного круга вкладників в період світової економічної кризи свідчить про готовність цих країн приймати значні зусилля для винайдення привабливих умов і залучення інвестицій у банківську систему.

Аналіз зарубіжної практики дозволяє зробити наступний висновок, щоб система страхування вкладів було ефективною, вона повинна бути частиною ефективною системи забезпечення фінансової безпеки держави, яка б підкріплювалась сильним пруденційним регулюванням і наглядом, адекватною законодавчою базою і механізмом її реалізації, а також відповідним рівнем бухгалтерського обліку та встановленим порядком розкриття інформації. Виконання вище перерахованих умов стає можливим лише при наділенні органу, керуючого системи страхування вкладів належними публічно-правовими повноваженнями. Даний підхід міститься і в «Рекомендаціях щодо створення ефективних систем страхування вкладів», які прийняті робочою групою Форуму фінансової стабільності. Результатом застосування комплексного і виваженого підходу до створення системи гарантування вкладів стає зниження її ризиків та збереження її фінансової життєздатності в довгостроковій перспективі.

Для побудови ефективною системи страхування банківських вкладів в

Україні з врахуванням прогресивного зарубіжного досвіду доцільно:

1. Поширити страховий захист на депозити юридичних осіб, насамперед, кошти підприємств малого та середнього бізнесу, що сприятиме розвитку підприємництва в Україні;
2. Запровадити системи часткового відшкодування депозитів понад визначеної межі;
3. Розглянути питання щодо можливості отримання вкладником відшкодування у валюті вкладу;
4. Дослідити питання щодо створення поряд з державною приватної системи гарантування депозитів;
5. Передбачити нарахування страхових внесків банків з врахуванням ризиків в їх діяльності, що позитивно вплине на стабільність банківської системи;
6. Проводити активну роз'яснювальну роботу з метою інформування громадськості про можливості надійного збереження заощаджень на депозитних рахунках завдяки ефективному функціонуванню вітчизняного інституту захисту вкладників.

Побудова ефективної системи страхування банківських вкладів в Україні

Для того щоб підвищити систему гарантування вкладів та зробити її ефективною необхідно зміцнити зі сторони суб'єктів системи гарантування вкладів довіру та здійснити заходи щодо зниження напруги серед населення.

Тільки за рахунок того, що система гарантування банківських вкладів буде працювати ефективно, можливо забезпечити регулювання потоків фінансових ресурсів у вигляді депозитів і у вигляді виплат при настанні страхового випадку з фонду страхування вкладів, що робить її дієвим інструментом державної економічної політики.

Отже, актуальним є її перехід на якісно новий рівень, а саме забезпечення фінансової стабільності всієї держави. Впровадження заходів щодо вдосконалення системи гарантування вкладів буде слідувати

напрямок європейських стандартів для подальшого розвитку системи гарантування вкладів, підвищення стійкості до шоків та чіткого бачення внесення більших внесків у підтримку фінансової стабільності української банківської системи.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідивши теоретичні засади і практичні аспекти функціонування системи гарантування вкладів в Україні та зарубіжних країнах, можемо зробити наступні висновки:

1. Узагальнюючи трактування сутності «системи гарантування вкладів», можемо сказати, що система гарантування вкладів це важливий чинник фінансової стабільності економіки держави, який складається із сукупності заходів, які забезпечують захист клієнтів фінансових корпорацій, у разі їх банкрутства, гарантуючи їм виплату або повного або часткового вкладу. Основною метою створення та функціонування системи гарантування вкладів є забезпечення стабільності банківської системи країни шляхом зменшення ризику втрати коштів, тим самим страхування депозитів виступає як інструмент запобігання паніці вкладників.

2. Розглянувши нормативно-правове забезпечення гарантування вкладів в Україні, ми дійшли висновку, що наша держава стала однією з перших країн пострадянського табору, яка запровадила систему гарантування вкладів і постійно його удосконалює переймаючи зарубіжний досвід.

3. Протягом 2020 року було виплачено вкладникам 52 банків гарантовані суми відшкодування. Для цього було задіяно 11 банків-агентів, які мають автоматизовану систему виплат Фонду. Майже на 100% завершено виплати гарантованих сум відшкодування коштів за вкладами неплатоспроможних банків, що говорить про стабільну ситуацію в Україні, і ця ситуація є позитивною для подальшого прийняття рішення вкладниками щодо здійснення вкладень в національні банки.

4. Висвітливши зарубіжний досвід гарантування вкладів юридичних і фізичних осіб фінансовими корпораціями, ми дійшли висновку, що у зарубіжній практиці системою гарантування вкладів є

система, створена кредитними установами для забезпечення повернення депозитів вкладнику у разі виникнення проблем з одним із учасників.

5. Розроблені перспективи розбудови системи гарантування вкладів в Україні, можемо сказати, що сьогодні Україна активно крокує шляхом наближення вітчизняного законодавства до європейських стандартів, це також стосується і питань стосовно забезпечення необхідного функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб.

З метою удосконалення розбудови системи гарантування вкладів фізичних осіб України були розроблені наступні пропозиції:

1. схвалити реструктуризацію боргових зобов'язань ФГВФО шляхом переведення їх в умовні зобов'язання та визначила джерела їх погашення;
2. забезпечити входження АТ «Ощадбанк» до системи гарантування вкладів фізичних осіб; збільшити гарантовану суму вкладів до 600 тис. грн із 01 січня 2023 року;
3. прийняти запропоновану ФГВФО концепцію законодавчого запровадження механізму врегулювання спорів щодо повернення активів неплатоспроможних банків між экс-власниками та Фондом;
4. забезпечити право Фонду гарантування вкладів фізичних осіб розпочати підготовку кредитних установ до управління їх активами для виведення з ринку через здійснення їх оцінки та моніторингу їх стану, забезпечити справедливу та якісну оцінку активів, що має унеможливити реалізацію активів проблемних банків із заниженням їх балансової вартості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик Б. П., Скірка А. С. Становлення системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні: нормативно-правові аспекти. *Економічний аналіз*. 2015. №1. С. 158-165.
2. Алексійчук К. О. Фінансовий контроль у системі гарантування банківських вкладів. *Митна справа*. 2012. №5. С. 123-129.
3. Артем'єва О. О. Система гарантування вкладів як індикатор стійкості банківської системи України. *Інтернаука: економічні науки*. 2020. №2(32). С. 91-102.
4. Билінська О. Б. Формування принципів функціонування системи страхування вкладів в Україні. *Економіка та держава*, 2016. №6. С. 82-86.
5. Билінська О. Б. Функції системи гарантування вкладів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 1. С. 38-42.
6. Бобиль В. Удосконалення системи гарантування вкладів в умовах сучасної фінансової кризи. *Вісник Національного банку України*. 2012. №5. С. 24-29.
7. Бучко І. Є. Основні засади функціонування фонду гарантування вкладів фізичних осіб у системі банківської безпеки. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 5. С. 325-329.
8. Герасименко Л. В. Науменко С.Г. Суб'єкти системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні: прикарпатський юридичний вісник, 2019. Випуск 3 (28) Том 1. С. 171-174.
9. Гербич Л.А., Еркес О.Є. Вектори розвитку системи гарантування вкладів членів кредитних спілок в Україні: інфраструктура ринку. 2019. Випуск 36. С. 359-366. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/36_2019_ukr/58.pdf.

10. Головіна Я. Реформування систем страхування депозитів у США та країнах ЄС під впливом сучасних кризових умов. *Банківська справа*, 2016. № 4. С. 113-126.
11. Гонта О. І., Прокопенко В. Ю., Дубина М. В. Роль системи гарантування вкладів у підвищенні рівня довіри громадян до діяльності депозитних установ. *Проблеми економіки*, 2018. № 3 (37). С. 178-183.
12. Делгербаяр Б., Даажамба Б. Система защиты вкладов граждан от банковских рисков. *Известия ИГСА*, 2011. № 6 (80). С. 84-87.
13. Демидова Л. М., Айрапетян А. С., Сарана С. В., Кальян О. С. Напрями удосконалення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: економіко-правовий аспект. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2019. Т. 4, № 31. С. 4-11.
14. Директива 94/19/ЄС Європейського Парламенту та Ради, щодо схем гарантування депозитів від 30 травня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_275#Text.
15. Директива Європейського Союзу 2014/59/ЄС, щодо схем гарантування депозитів від 16 квітня 2014 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/2014-49-es.pdf>.
16. Заславська О. І. Тенденції розвитку гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*, 2016. Випуск 16, С. 121-129.
17. Звіт про діяльність Ради з фінансової стабільності (серпень 2020 - липень 2021). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-diyalnist-radi-z-finansovoyi-stabilnosti-serpen-2020---lipen-2021>.
18. Краснова І. В. Розвиток системи страхування депозитів в Україні. *Причорноморські економічні студії*, 2020. Вип. № 4(30). С. 67-73.
19. Марчук В. Ю. Система гарантування вкладів фізичних осіб: напрями удосконалення. *Економіка та держава*, 2015. № 1. С. 27-29.
20. Маслобоева Д., Фрідман А. Страхування депозитів в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/33_NIEK_2008/Economics/37215.doc.ht.

21. Міжнародна асоціація страховиків депозитів (МАСД). URL: <https://www.iadi.org/en>.
22. Науменко С. Г. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб: особливості функціонування структурних підрозділів. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2021. №1. С. 200-202. URL: http://lsej.org.ua/1_2021/50.pdf.
23. Новічков А. А Основні напрями забезпечення безпеки формування і використання ресурсів ФГВФО: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції викладачів, аспірантів та студентів 20 травня 2019 року, 2019. С. 59-61.
24. Огієнко В. І., Кожель Н. О. Страхування депозитів: навч. посібник, 2004. – 207 с.
25. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/pro-fond>.
26. Підвисоцький Я. В. Аналіз механізму гарантування депозитів вкладників банків у ЄС та в Україні. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*, 2019. № 19. С. 161-173.
27. Про внесення змін до Положення про порядок визначення банків-агентів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: Рішення виконавчого директора ФГВФО від 09.01.2020 №35. Дата оновлення: 12. 04. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0212-20#Text>.
28. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000. №2121-III. Дата оновлення: 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
29. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку: Закон України від 16.07.2015. Дата оновлення: 21.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-19#Text>.

30. Положення про залучення Фондом гарантування вкладів фізичних осіб до своєї роботи працівників банків, процедура ліквідації яких здійснюється Фондом гарантування вкладів фізичних осіб: Рішення виконавча дирекція ФГВФО від 15.05.2017. №1976. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0694-17#Text>.

31. Положення про здійснення Національним банком України нагляду за додержанням учасниками ринку фінансових послуг законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг: Постанова НБУ від 16.06.2021. №52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0052500-21#Text>.

32. Положення про порядок відбору осіб, які можуть виконувати роботи (надавати послуги) неплатоспроможним банкам або банкам, що ліквідуються, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб: Рішення виконавча дирекція ФГВФО від 28.03.2016 №434. Дата оновлення: 14.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0612-16#Text>.

33. Положення про порядок і умови надання Фондом гарантування вкладів фізичних осіб кредиту перехідному банку відповідно до частини дванадцятої статті 411 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»: Рішення виконавча дирекція ФГВФО від 05.07.2021 №692. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1018-21#Text>.

34. Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків: Указ президента України 10.09.1998.(втратив чинність) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996/98#Text>.

35. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999. №679-XIV. Дата оновлення: 10. 11. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

36. Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 31.10.2008. №639-VI. Дата оновлення: 14. 04. 2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-17#Text>.

37. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012. Дата оновлення: 05. 08. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>.

38. Про утворення Комітету Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з питань консолідації, управління та продажу майна (активів) банків: Рішення виконавча дирекція ФГВФО від 18.04.2019. №963. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0534-19#Text>.

39. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб від 28.05.2021 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72056.

40. Саєнко В. Б. Організаційне забезпечення механізму державного гарантування захисту прав вкладників - фізичних осіб: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / В. Б. Саєнко / Донец. держ. ун-т упр., 2011. 20 с.

41. Свечкіна А. Л., Мохова Ю. Л. Розвиток системи страхування депозитів в Україні: досвід розвинених країн та використання його у вітчизняній практиці. *Вісник Хмельниць. націон. університету*, 2010. №1 (Том 2). С. 145-149.

42. Сірка А. Зарубіжний досвід функціонування світової системи гарантування вкладів: уроки для України. *Світ фінансів*, Вип. 1. 2016. С. 74-85.

43. Смовженко Т., Серветник І. Розвиток національної системи гарантування вкладів фізичних осіб: застосування передових принципів та методів. *Банківська справа*, 2012. № 6. С.59-75.

44. Тищенко В. В. Система гарантування вкладів фізичних осіб як чинник економічної безпеки банківської діяльності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: економіка і менеджмент*, 2017. Вип. 24(2). С. 88-92.

45. Федосєєва Т. Р. Гарантування вкладів фізичних осіб: проблемні питання. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*, 2016. № 2 (12). С. 296-304.
46. Ходак Є. С. Напрями вдосконалення українського законодавства в контексті реалізації основоположних принципів міжнародної асоціації страховиків депозитів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. С. 155-159.
47. Черкашина К. Особливості функціонування систем страхування депозитів та їх роль у формуванні депозитної бази банків. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, 2017. №1. С. 256-268.
48. Шемаєва Л. Г. Проблеми та перспективи зміцнення стійкості фінансової системи України. *Фінанси. України*, 2020. № 5. 104 с.
49. Шкляр А. І. Функціональні проблеми системи гарантування вкладів в Україні та шляхи їх вирішення. *Економіка України*, 2016. № 3. С. 52-59.
50. Юрків Н. Я. Щодо наближення банківського законодавства України в системі гарантування вкладів до вимог Європейського Союзу. *Аналіт. записка. Серія : Економіка*. 2019. № 6. С. 1–10.
51. Засядько О.О., Михайлюк Р.В. Особливості функціонування системи страхування депозитів в Україні. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2011. №2 (11). С. 48-53.
52. Науменко С. Г. Генеза та особливості адміністративно-правового регулювання системи гарантування банківських вкладів у провідних країнах світу. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. О. Дідоренка: проблеми управління, адміністративного права, адміністративної діяльності правоохоронних органів*, Том 1. 2021. Вип. 93. С. 190-198.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.2.1

**Еволюція нормативно-правових актів щодо регулювання діяльності
Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні**

Нормативний документ	Характеристика
Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб - вкладників комерційних банків. [39]	визначає порядок створення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, формування та використання його коштів. Встановлено, що в разі недоступності вкладу в комерційному банку фізичній особі гарантується відшкодування за вкладом, включаючи відсотки, у розмірі вкладу, але не більше 500 грн.
Про Національний банк України. Закон України № 679 - XIV від 20.05.1999 р. [40]	встановлює, що НБУ в межах своїх повноважень сприяє фінансовій стабільності, у т. ч. стабільності банківської системи.
Про банки і банківську діяльність. Закон України № 2121- III від 07.12.2000 р. [33]	встановлює, що у разі порушення банками законодавства або здійснення ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників, НБУ має право застосувати певні заходи впливу...
Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України № 2740- III від 20.09.2001 р. [30]	передбачалось збільшення гарантованої суми відшкодування кожному вкладнику учасника (тимчасового учасника) Фонду гарантування коштів за його вкладами, включаючи відсотки, в розмірі вкладів на день настання недоступності вкладів до 1200 грн. Подальші підвищення відбувались на підставі рішень адміністративної ради Фонду.
Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України. Закон України № 639-VI від 31.10.2008 р. [41]	підвищено гарантований розмір відшкодування за депозитними вкладами фізичних осіб до 150 000 грн.
Про систему гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України № 4452-VI від 21.09.2012 р. [42]	розширено повноваження ФГВФО в частині щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку шляхом здійснення тимчасової адміністрації та ліквідації неплатоспроможних банків; мінімальний розмір граничної суми відшкодування закріплено на рівні 200 тис. грн, без можливості її зменшення; встановлено спрощений порядок проведення процедур, пов'язаних з придбанням інвестором неплатоспроможного або перехідного банку; визначено порядок виведення неплатоспроможного банку з ринку за участі держави в особі Міністерства фінансів України або державного банку.

Продовження дод.А

<p>Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку. Закон України № 629- VIII від 16.07.2015 р. [34]</p>	<p>В Законі посилено повноваження ФГВФО як тимчасового адміністратора та ліквідатора, і підвищено його роль у підготовці до виведення неплатоспроможного банку з ринку; скорочено терміни виведення банку з ринку за участі держави; передбачено продаж активів банку лише на відкритому конкурсі, а основних засобів, оціночна вартість яких не перевищує 10 мінімальних заробітних плат на дату продажу, та малоцінні й швидкозношувані предмети, необоротні активи, балансова вартість яких за відповідною групою становить менше 10 мінімальних заробітних плат, - безпосередньо юридичній або фізичній особі, передбачені норми, які встановлюють реальну відповідальність пов'язаних осіб у випадку недостатності майна для розрахунків за вкладами фізичних осіб, які перевищують гарантовану суму, та іншими кредиторами банку.</p>
<p>Положення про порядок відбору осіб, які можуть виконувати роботи (надавати послуги) неплатоспроможним банкам або банкам, що ліквідуються, Фондом гарантування вкладів фізичних осіб [37]</p>	<p>визначає умови та порядок відбору осіб, які можуть виконувати роботи (надавати послуги) неплатоспроможним банкам або банкам</p>
<p>Положення про залучення Фондом гарантування вкладів фізичних осіб до своєї роботи працівників банків, процедура ліквідації яких здійснюється Фондом гарантування вкладів фізичних осіб [35]</p>	<p>регулює організаційні питання залучення Фондом гарантування вкладів фізичних осіб до своєї роботи працівників банків, процедура ліквідації яких здійснюється Фондом</p>
<p>Про утворення Комітету Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з питань консолідації, управління та продажу майна (активів) банків [43]</p>	<p>визначає основні завдання, повноваження, порядок формування складу та провадження діяльності Комітету Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з питань консолідації, управління та продажу майна банків</p>
<p>Положення про здійснення Національним банком України нагляду за додержанням учасниками ринку фінансових послуг законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг [36]</p>	<p>визначає підстави та порядок здійснення Національним банком нагляду за додержанням банком законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг та оформлення результатів цього нагляду.</p>
<p>Положення про порядок і умови надання Фондом гарантування вкладів фізичних осіб кредиту перехідному банку відповідно до частини дванадцятої статті 411 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [38]</p>	<p>визначає умови та порядок надання Фондом гарантування вкладів фізичних осіб кредиту перехідному банку, створеному з метою, визначеною</p>

Формування основних джерел фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб
початкові збори з учасників Фонду;
регулярні збори з учасників Фонду;
спеціальний збір до Фонду
За рахунок доходів, одержаних від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери України
кошти, залучені Фондом шляхом емісії корпоративних облігацій та/або видачі векселів Фонду;
доходи, одержані у вигляді процентів, нарахованих Національним банком України за залишками коштів на рахунках Фонду, відкритих в Національному банку України;
кредити, залучені від Національного банку України
неустойка (штрафи, пеня), що стягується відповідно до Закону
кошти, що були внесені Національним банком України в розмірі 20 мільйонів гривень на день створення Фонду
кошти з Державного бюджету України (у тому числі облігації внутрішньої державної позики);
благодійні внески, гранти, технічна допомога у грошовій або не грошовій формі, у тому числі від іноземних осіб;
кредити, залучені від небанківських фінансових установ та іноземних кредиторів;
кошти, отримані від виконання заходів, передбачених планом врегулювання, зокрема від продажу неплатоспроможного банку або перехідного банку, ліквідації банку;
доходи, отримані від надання позики на умовах субординованого боргу приймаючому банку;
гарантійні внески, перераховані учасниками відкритого конкурсу у випадках, передбачених цим Законом;
кошти, одержані від управління майном Фонду;
кошти, що надійшли від банків, процедура тимчасової адміністрації або ліквідації яких здійснюється Фондом, у межах затверджених кошторисів витрат, на відшкодування витрат, понесених Фондом на виведення їх з ринку.

Рис. Б.2.1. Формування основних джерел фінансових ресурсів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб*

*Примітка: узагальнено автором за джерелом: [42]

Типи систем гарантування вкладів в світі*

Тип систем гарантування вкладів	Опис типу систем гарантування вкладів
Американська	Спирається на досвід США, та передбачає створення особливого державного чи підконтрольного державі органу, фінансування якого здійснюється спільно державою та банками. Держава створює орган для реалізації державної політики із надання гарантій вкладникам банків на його території. Законодавством країни визначається також коло учасників страхування, умови його проведення, а також розміри страхових внесків та страхових виплат. Проводжувати страхування можуть як державні, так і приватні страхові організації. Подібні структури до американської існують в Великобританії, Канаді, Росії та ін. Таку систему, як правило, запроваджують країни, що розвиваються або такі, які вперше її вводять.
Німецька (європейська)	За такого варіанту держава жодного прямого відношення до страхових фондів не має. Страхування здійснюється через загальнодержавні банківські асоціації. При цьому наявність загальнодержавних банківських асоціацій не виключає створення подібних асоціацій на регіональному та місцевому рівнях. Страхування банківських вкладів є добровільним рішенням. Розмір щорічного страхового внеску, умови та величина страхових виплат визначаються кожною асоціацією самостійно. Єдине обмеження це величина максимального розміру виплати за вкладом. Такий варіант є поширеним у Західній Європі, зокрема у Швейцарії, Франції, Нідерландах, Люксембурзі, Австрії та інших країнах Європи. Відповідно участь банків в такій системі є добровільною, а державне фінансування відсутнє.
Змішана	За такого варіанту система страхування містить елементи обох вищеназаних систем. Так, наприклад, система страхування депозитів в Польщі може бути визначена як змішана (з певним наближенням до американської моделі). Так, в Японії корпорація страхування депозитів знаходиться в приватно-державній власності та управляється спільно Банком-Японії та банками-членами корпорації. В Іспанії Фонд гарантування депозитів очолює голова центрального банку, але до ради входить однакова кількість представників центробанку та комерційних банків-учасників. За аналогічними схемами побудовані системи страхування в Данії, Норвегії, Угорщині, Бельгії, Перу та ін.

*Примітка: узагальнено автором за джерелом: [53, с. 263]

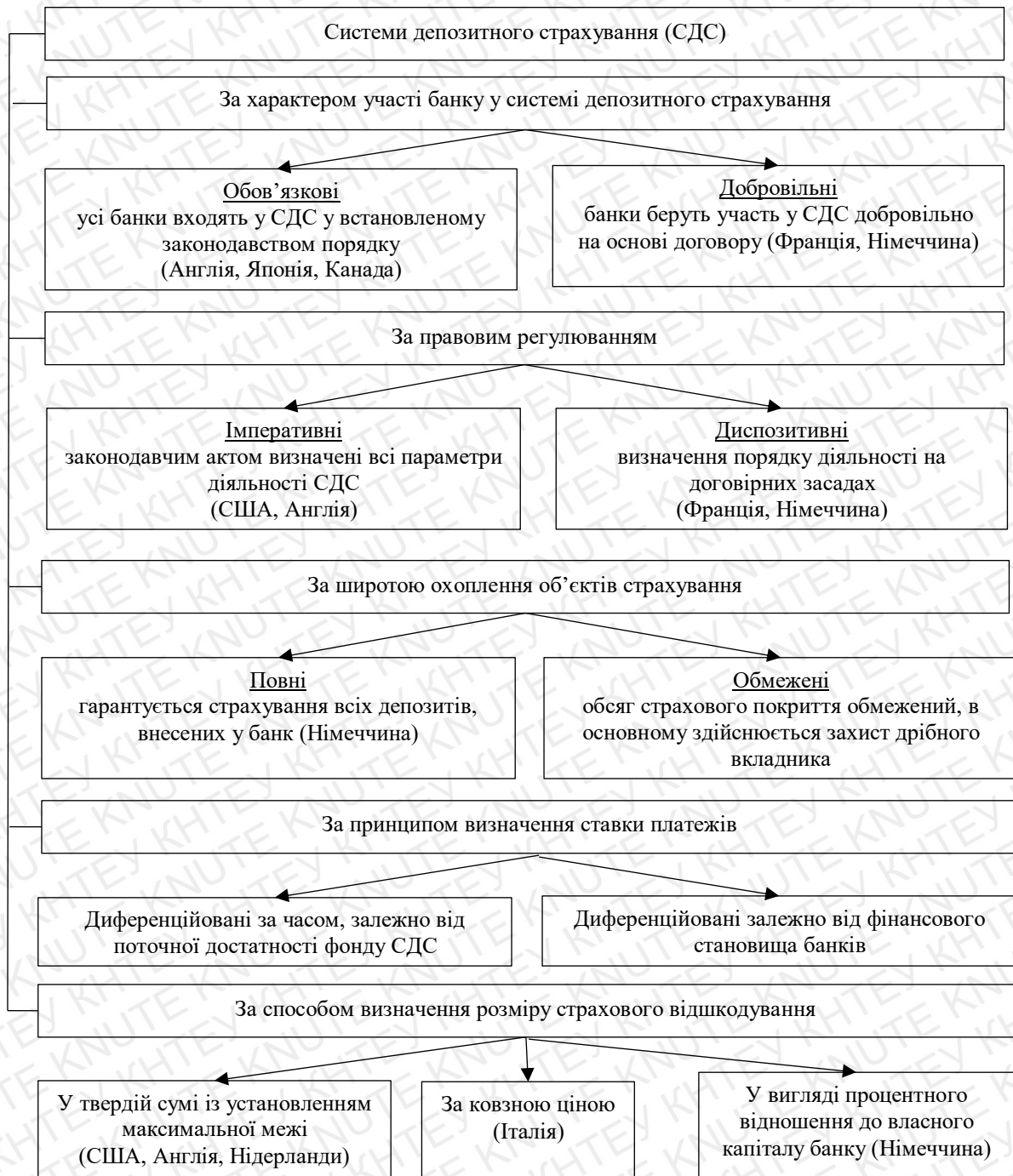

Рис. Г.3.1. Класифікація діючих систем депозитного страхування

в світі [46, с. 146]

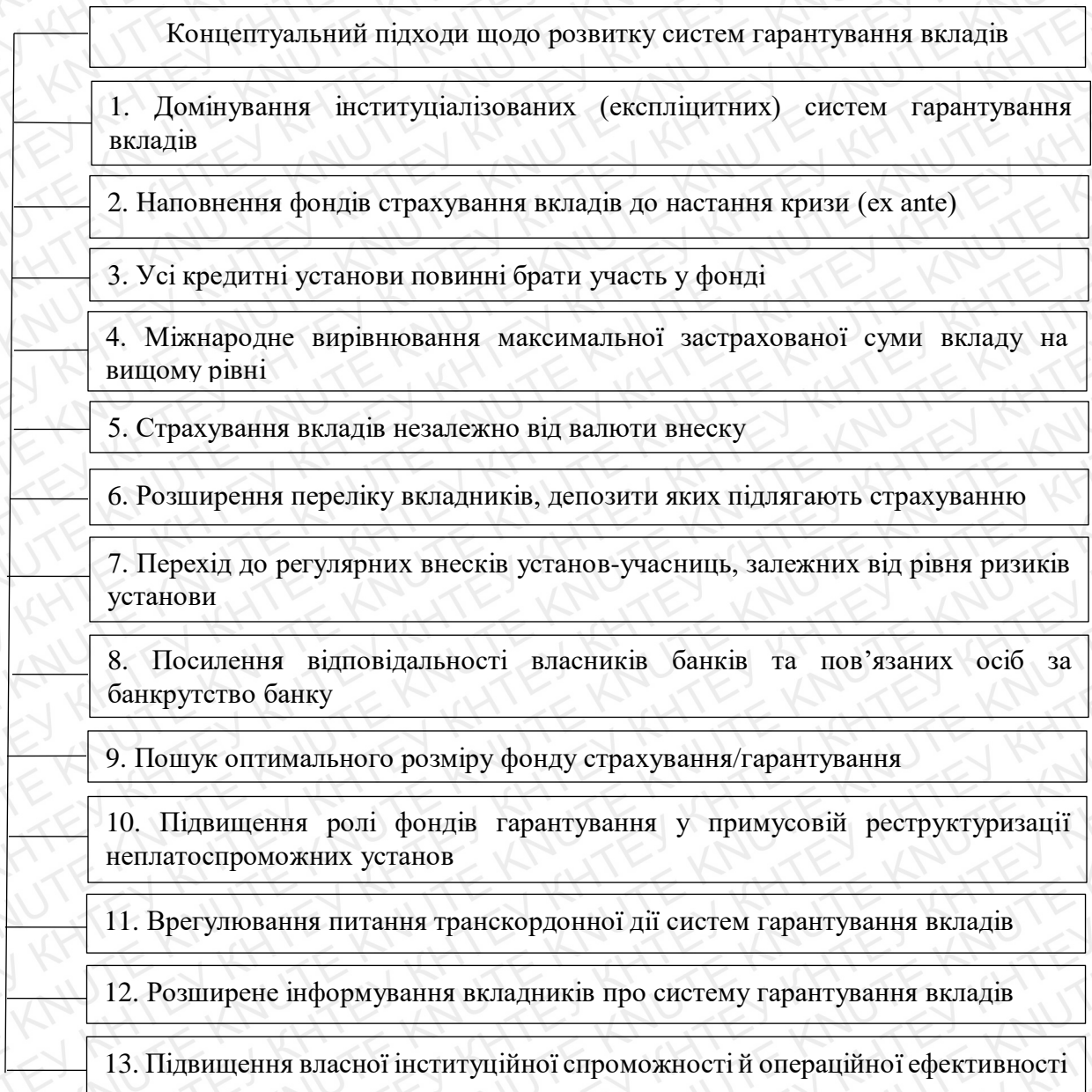

Рис. Д.3.1. Концептуальний підходи щодо розвитку систем гарантування вкладів*

*Примітка: узагальнено автором за джерелом: [12, с. 18-22]

Заходи щодо вдосконалення системи гарантування вкладів	
	Створити ефективну систему управління та продажу активів неплатоспроможних банків
	забезпечити право Фонду гарантування вкладів фізичних осіб розпочати підготовку кредитних установ до управління їх активами для виведення з ринку через здійснення їх оцінки та моніторингу їх стану, забезпечити справедливу та якісну оцінку активів, що має унеможливити реалізацію активів проблемних банків із заниженням їх балансової вартості. Банки мають переходити під управління Фонду з «живими» активами, що передбачає співпрацю ФГВФО, НБУ, незалежних оцінщиків майна, незалежних аудиторів, судової системи, органів виконавчої влади та повну їх відповідальність за власні дії, поліпшення фінансової грамотності населення.
	Вирішити проблему реструктуризації боргових зобов'язань ФГВФО перед Міністерством фінансів України.
	Наблизити вітчизняне банківське законодавство щодо гарантування вкладів до вимог Європейського Союзу, зокрема до Директиви 2014/49/ЄС та 2014/59/ЄС.
	уточнити термінологію (визначення термінів, що не відповідають аналогічним термінам Директиви 2014/49, та які в УСГВФО відсутні), зокрема категорії «недоступний вклад»; «вклад, що підлягає гарантуванню»; «цільовий рівень»; «низькоризикові активи» тощо;
	визначити як основне завдання Фонду захист прав усіх вкладників, зокрема юридичних осіб, фінансових установ тощо;
	розширити повноваження Фонду щодо залучення до підготовки механізмів врегулювання та планів врегулювання неплатоспроможності для успішно працюючих кредитних установ, як банків, так і небанківських учасників кредитного ринку, у разі набуття ними проблемності, та забезпечення виконання кредитною установою її ключових функцій під час застосування механізму врегулювання;
	забезпечити набуття іншими учасниками фінансового ринку (зокрема кредитними установами) участі у Фонді;
	змінити систему фінансування Фонду: відмовитися від державних запозичень та створити фонд (з окремим рахунком) фінансування потреб, пов'язаних із врегулюванням неплатоспроможності кредитних установ (зокрема банків) за рахунок коштів учасників відповідно з положеннями Директиви ЄС 2014/49;
	модифікувати принципи інвестування коштів системи гарантування вкладів відповідно до стандартів ЄС: вільні кошти Фонду варто інвестувати не лише в ОВДП, але й у низькоризикові та достатньо диверсифіковані активи;
	скоротити строки початку виплат гарантованого розміру відшкодування за вкладами до 7 робочих днів;
	поступово підвищити гарантований розмір виплат за вкладами, що не змінювався з 2012 р. (на першому етапі – до 300 тис. грн, проте європейський рівень становить 100 тис. євро); з метою зниження ризиків для Державного бюджету новий розмір максимального відшкодування повинен діяти лише для нових строкових депозитів у банках, а повноцінне підвищення можливе лише при розширенні участі у Фонді інших учасників фінансового ринку;
	включити до ФГВФО ПАТ «Державний ощадний банк України», що має 100 % гарантію своїх вкладів, проте наразі не є учасником Фонду.

Рис. Е.3.1. Заходи щодо вдосконалення системи гарантування вкладів [54, с. 96]*